

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI

UNIVERSITY OF BANJA LUKA

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

**KONFLIKTNI STILOVI U PARTNERSKIM
SUKOBIMA MLADIH NA PODRUČJU GRADA
BANJALUKE S OBZIROM NA POL PARTNERA I
TRAJANJE PARTNERSKOG ODNOSA**

MASTER RAD

Mentor:

Prof. dr Jagoda Petrović

Kandidat:

Tanja Valentić

Banja Luka, decembar 2017. godine

UNIVERZITET U BANJOJ LUCI
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

**KONFLIKTNI STILOVI U PARTNERSKIM
SUKOBIMA MLADIH NA PODRUČJU GRADA
BANJALUKE S OBZIROM NA POL PARTNERA I
TRAJANJE PARTNERSKOG ODNOSA**

MASTER RAD

Mentor:

Prof. dr Jagoda Petrović

Kandidat:

Tanja Valentić

Banja Luka, decembar 2017. godine

UNIVERSITY OF BANJA LUKA
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

**CONFLICT STYLES IN YOUNG PEOPLE'S IN
THE MUNICIPALITY OF BANJALUKA
RELATIONSHIPS REGARDING PARTNER'S
GENDER AND DURATION OF A RELATIONSHIP
BETWEEN PARTNERS**

MASTER THESIS

Mentor:
Prof. dr Jagoda Petrović

Candidate:
Tanja Valentić

Banja Luka, December 2017.

Mentor: Prof. dr Jagoda Petrović, vanredni profesor, Univerzitet u Banjoj Luci, Fakultet političkih nauka

Naziv master rada: Konflikti stilovi u partnerskim sukobima mladih na području grada Banja Luke s obzirom na pol i trajanje partnerskog odnosa

Rezime: *Predmet istraživanja u ovom radu su konflikti stilovi u partnerskim odnosima mladih s obzirom na pol partnera i trajanje partnerskog odnosa. Važnost istraživanja u kontekstu nauke i prakse socijalnog rada ogleda se kroz činjenicu da su kvalitetni partnerski odnosi pretpostavka uspješnih bračnih i porodičnih odnosa. Shodno postavljenim istraživačkim zadacima i hipotezama, uzorkom je obuhvaćena selekcionirana skupina studenata (200) koji su u partnerskoj vezi. Za unos i obradu podataka korišten je programski paket SPSS verzija 22. Istraživanje je pokazalo da postoji razlika u učestalosti korištenja konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba, sa jedne strane, i pola i trajanja partnerskog odnosa, sa druge strane. Tačnije, dokazano je da muškarci češće koriste konflikti stil „dominacija”, a žene „saradnja”. Što se tiče trajanja partnerskog odnosa, iako se pretpostavljalo da u kratkim vezama neće biti značajno zastupljen konflikti stil „dominacija”, ispostavilo se da nije tako, te da je ovaj konflikti stil zastupljen isto koliko i „saradnja”/„popuštanje”/„izbjegavanje”.*

Ključne riječi: sukob, partnerski sukob, konflikti stil, pol partnera, trajanje partnerskog odnosa

Naučna oblast: Društvene nauke

Naučno polje: Socijalni rad - teorije i metodologija socijalnog rada

Klasifikaciona oznaka: S214, S215

Tip odabrane licence Kreativne zajednice: CC BY-SA

Mentor: Prof. dr Jagoda Petrović, associate professor, University of Banja Luka, Faculty of Political Sciences

Master Thesis: Conflict styles in young people's in the municipality of Banjaluka relationships regarding partner's gender and duration of a relationship between partners

Summary: *The subject of this research are conflict styles in young people's relationships regarding partner's gender and duration of a relationship between partners. The importance of the research in the context of science and social work praxis is seen through the fact that high - quality relationships between partners are the premise for successful marital and family relationship. In accordance with research tasks and hypotheses, the sample included selected group of students (200) involved in romantic relationship. For input and data processing program package SPSS version 22 was used. The research has shown that there was a difference in frequency of conflict styles used in resolving partner conflicts on one hand, and gender and duration of a relationship between partners, on the other hand. More precisely, it is proved that men use conflict style "domination" more often, whereas women use „collaboration“. Regarding duration of a relationship between partners, although it was assumed that in short - term relationship conflict style „domination“ would not be present, it turned out that is not the case and that this conflict style is as present as „collaboration “ / „retreat “ / „avoidance“.*

Keywords: conflict, conflict between partners, conflict style, partner's gender, duration of a relationship between partners

Branches of science: Social sciences

Fields of Science: Social work – theories and methodology of social work

Common European Research Information Format: S214, S21

Creative Commons: CC BY-SA

SADRŽAJ

UVOD.....	7
1. TEORIJSKI DIO.....	10
1.1. DEFINISANJE OSNOVNIH POJMOVA.....	10
1.2. TEORIJSKI OKVIR ZA OBRADU TEME.....	11
1.2.1. Teorijsko razumijevanje sukoba.....	11
1.2.2. Partnerski sukobi kao posljedica razvojnih partnerskih kriza.....	17
1.2.3. Teorije rješavanja sukoba.....	21
1.2.4. Socijalni rad i medijacija.....	25
1.2.5. Teorije konfliktnih stilova.....	28
2. EMPIRIJSKI DIO.....	30
2.1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	30
2.1.1. Predmet istraživanja.....	30
2.1.2. Cilj istraživanja.....	32
2.1.3. Hipotetički okvir.....	34
2.1.4. Metode istraživanja.....	34
2.1.5. Istraživački instrumenti.....	34
2.1.6. Uzorak.....	36
2.1.7. Teritorijalno i vremensko određenje istraživanja.....	36
2.1.8. Obrada podataka.....	37
2.1.9. Kratak osvrt na postupak istraživanja.....	37
2.2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	39
2.2.1. Struktura ispitanika.....	39
2.2.2. Određivanje kriterija učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova.....	46
2.2.3. Odnos konfliktnih stilova i pola partnera.....	49
2.2.4. Odnos konfliktnih stilova i trajanja partnerskog odnosa.....	57
3. RASPRAVA I ZAKLJUČCI.....	68
3.1. RASPRAVA.....	68
3.2. ZAKLJUČCI.....	70
4. LITERATURA.....	72
5. PRILOZI – Upitnik i skale stavova o konfliktnim stilovima.....	75
6. BIOGRAFIJA AUTORA.....	84

UVOD

Na samom početku ovog teksta moramo se složiti da je ljubav prirodno stanje čovjeka i da je lako voljeti ali isto tako možemo se zapitati zašto onda ima toliko problema u partnerskim odnosima.

Za dobre partnerske odnose ne treba biti savršen, već izvući maksimum iz onoga što svaki čovjek ima u sebi. Odustajanje i povlačenje može nas zaštititi od povreda i neuspjeha u partnerskim odnosima, ali postavlja se pitanje da li je to vrijedno udaljavanja od mogućnosti da volimo i budemo voljeni.

Nesumnjivo je da nije lako pronaći srodnu osobu i sa njom graditi, sagraditi i na kraju očuvati kvalitetan partnerski odnos. To je proces u toku kojeg se obje osobe mijenjaju i sazrijevaju radi obostrane dobiti. Naravno, uz sve to idu razni pokušaji i svojevrzne greške. Nema osobe koja nije prošla kroz bolna iskustva, raskide, otežanu komunikaciju, svađe, razočarenja, nesigurnost itd. Kada uzmemo u obzir činjenicu da se o tome ne uči u školi i da nas niko ne priprema za to, onda nam postaju jasni svi ti neuspješni pokušaji. Međutim, uspostavljanje kvalitetnog partnerskog odnosa je nešto neprocjenjivo za šta se vrijedi boriti i istrpiti, ponekad, veoma neprijatna i bolna iskustva.

Ono što svi možemo primijetiti jesu sljedeće činjenice: u posljednje vrijeme povećava se broj jednočlanih domaćinstava, broj sklopljenih brakova opada, a broj razvoda se povećava. Današnji stil života nameće mladim ljudima potpunu predanost poslu, a privatni život se smatra ozbiljnom preprekom za napredovanje i karijeru. Čovjeku posao postane prioritet i često kompenzacija za usamljenost. Česta promjena mjesta stanovanja zbog potreba posla i profesionalne karijere, uz sve prethodno navedeno, otežava uspostavljanje novih i čuvanje starih prisnih kontakata sa drugim ljudima. Usamljenost jeste neprijatno stanje ali je, svakako, bolje biti u jednom periodu života i bez partnera, nego se trošiti na nešto što nema šanse da osobu u potpunosti ispunji. Cilj treba da bude *dobra* partnerska veza, a ne samo partnerska veza.

Možemo reći da nemogućnost, odnosno neuspjeh u stvaranju dobrog partnerskog odnosa, posebno u dužem vremenskom periodu, na svaku osobu djeluje nepovoljno, javlja se osjećaj nezadovoljstva, inferiornosti, ljubomore i mnogih drugih negativnih osjećanja, koja loše utiču na pojedinca. Ovdje posebno možemo da naglasimo osjećaj usamljenosti, koji se sastoji od osjećaja praznine, tuge i samoće. Logično je da se svako od nas ponekad osjeća usamljeno, ali ipak treba da pokušamo otkriti uzrok toga i kako će se to osjećanje, ukoliko aktivno ne radimo na tome da ga promijenimo, odraziti na mogućnost budućih partnerskih odnosa.

Ne možemo u par riječi dati savjete kako naučiti i osposobiti osobu da nađe partnera i sa njim izgradi dobar i kvalitetan partnerski odnos, ali ljudi se mogu podučavati kako da unaprijede svoj emotivni život, da prepoznaju svoje slabe tačke u odnosima i konfliktima, te da steknu znanja, razviju i unaprijede svoje vještine.

Iako često ljudi uočavaju da nešto u partnerskim odnosima ne funkcioniše, najčešće odbijaju da se bave problemima i da pokušaju promijeniti neke svoje karakteristike i navike, dok u nekim drugim aspektima života, koji su manje bitni nego emotivni dio, ulažu velike napore ka poboljšavanju i napredovanju.

To je velika šteta, jer partnerski odnos ima veliki uticaj na kompletan život jedinke.

Naravno da u svakom odnosu, pa i u partnerskom, postoje konflikti, što samo po sebi i nije loša stvar. Partnerski odnosi mogu biti sredstvo potpunog zadovoljstva i blagostanja, ali isto tako, ukoliko se pojave sukobi, raj se lako pretvori u pakao i takvi odnosi postaju izvor stresa i velike patnje.

Svi partnerski odnosi se ne mogu poboljšati, ali šteta je ne uložiti napor i učiniti neke promjene u odnosima koji imaju perspektivu, bez obzira na trenutne krize. Svakako, treba imati na umu da upravo svi padovi, usponi, rad i trud koji se uloži, imaju veliki uticaj na razvoj ličnosti.

Kriza može da nastane zbog mnogobrojnih razloga. Uopšteno govoreći, psihološke krize mogu biti razvojne i nerazvojne. Većina ljudi prolazi kroz razvojne krize, koje su, kao što sam naziv kaže, posljedica individualnog razvoja ličnosti, pa i razvoja partnerskih odnosa. Nerazvojne krize se dešavaju manjem broju ljudi i posljedica su nekih iznenadnih i nepredvidivih okolnosti koje se dešavaju nekima od nas. Bez obzira na uzroke i obilježja krize, ono što je suština njihovog konstruktivnog rješavanja, jeste adekvatna komunikacija. Komunikacijski problemi mogu biti veliki, a da to partneri ne primjećuju, što kasnije dovede do mnogo češćih i komplikovanijih konflikata, nego što bi oni zaista to trebalo da budu. Kreiranje partnerskih odnosa je kompleksno jer zahtjeva jednu sasvim novu kulturu odnosa. Nama samima je potrebno vrijeme da se prilagodimo na novonastalu situaciju i da se ponašamo u skladu sa njom.

Potrebno je da u toku partnerskog odnosa, kojeg, kako je već spomenuto, treba shvatati kao lični razvoj, sami prepoznamo i aktivno radimo na mijenjanju naših stavova, navika i ponašanja koja se loše odražavaju na naš partnerski odnos. Ignorisanjem ili potiskivanjem određenih konfliktnih situacija, ništa se ne može postići, osim da se kasnije sve manifestuje sa većom snagom i samo je pitanje vremena kada će osobe pristati na konstruktivan rad ili će se razići sa tvrdnjom da nisu jedno za drugo.

Svaki odnos predstavlja jedinstven sistem koji funkcioniše po sebi svojstvenim principima, pa tako je i kada su u pitanju partnerski odnosi. „Sistem predstavlja neku cjelinu sastavljenu od međusobno povezanih dijelova, koji omogućava nastajanje, postojanost i funkcionisanje cjeline, kao što ona utiči na funkcionisanje i zajedničke karakteristike svojih elemenata.“ (Milosavljević, 2009: 163). Odnos dvoje ljudi ponekad liči na sudar dva velika sistema u koja su utkana iskustva njih samih, ali i njihovih roditelja, rodbine, prijatelja. Ti sistemi stalno teže postizanju sklada, što u stvarnosti nije uvijek lako. Ukoliko se želi postići skladan odnos, partneri moraju biti predani vezi, jer je na partnerstvu nemoguće raditi ukoliko obje osobe nisu spremne na trud i odanost. Ukoliko postoji potreba i spremnost oba partnera na saradnju, rad na poboljšanju partnerskih odnosa može se učiniti utvrđivanjem potreba, želja i ciljeva oba partnera, uz paralelno razrješavanje komunikacijskih poteškoća.

Temeljno polazište u ovom radu jeste da načini rješavanja sukoba između partnera umnogome zavise od načina na koji partneri pristupaju rješavanju sukoba uopšte. U tom smislu, značajno je imati na umu teorijsko razumijevanje konfliktnih stilova, prema kome postoji pet različitih stilova interpersonalnih konflikata: *popuštanje, dominacija, izbjegavanje, kompromis i integracija*. Polazna pretpostavka jeste da postoji povezanost između stilova rješavanja partnerskih sukoba, pola partnera i trajanja partnerske veze. Dakle, polazi se od pretpostavki da pripadnost muškom, odnosno ženskom polu, utiče na način rješavanja partnerskih sukoba i da se strategije rješavanja sukoba u dugogodišnjim vezama razlikuju od onih koje se primjenjuju u vezama koje su kratkotrajnije. Stoga se istraživanje fokusira na dvije dimenzije: polna pripadnost partnera i trajanje sadašnje partnerske veze.

Sa stanovišta socijalnog rada smisao istraživanja partnerskih sukoba nalazi se u činjenici da su kvalitetni partnerski odnosi pretpostavka uspješnih bračnih odnosa, te da se u slučaju partnerskih sukoba mogu naći odgovarajući pristupi koji će doprinijeti mirnom i konstruktivnom rješavanju sukoba, što je osnov za još kvalitetniji nastavak partnerske veze. Stoga, interesovanje za sukobe u partnerskim odnosima treba posmatrati u kontekstu problema očuvanja bračnih i porodičnih zajednica.

Cilj istraživanja ove teme ogleda se u dobijanju novih i proširenju postojećih saznanja koja mogu biti korisna za praksu socijalnog rada, te koja bi se kasnije mogla iskoristiti u poboljšavanju partnerskih odnosa.

1. TEORIJSKI DIO

1.1. Definisanje osnovnih pojmova

Osnovni kategorijalni pojmovi su: sukob, partnerski sukob, konfliktni stil, pol partnera i trajanje partnerskog odnosa.

- *Sukob*

Budući da se u ovom radu istražuju sukobi na mikro nivou, jedna od prihvatljivih definicija glasi: „Sukob se zbiva kad se pojedinci ili grupe doživljavaju neuskladivim ili vide jedni druge kao prijetnju svojim potrebama, vrijednostima ili sredstvima. To je situacija u kojoj postoje suprotna zbivanja, nastojanja, ponašanja i osjećanja te doživljaji uzajamno suprotnih interesa” (Petz, 1992, prema Petrović 2014: 4).

Bitno je da se ima u vidu da sukob, sam po sebi, nije ni negativan, ni pozitivan. Kvalitativno određenje zavisi od toga na koji način se sukob rješava i kakav je konačni ishod sukoba. „Win-win“ ishod znači zajedničku pobjedu učesnika, odnosno nalaženje zajednički prihvatljivog rješenja. To podrazumijeva da sukobljeni partneri zajednički napadaju problem, a ne jedan drugoga. Prema tome, sukob može pozitivno uticati na razjašnjavanje međusobnih odnosa, može otvoriti nove mogućnosti i pružiti priliku za zajednički razvoj. U ovom radu polazi se od značenja složenice *su-kob* (zajednička sudbina), što upućuje na razumijevanje sukoba kao zajedničkog učestvovanja dviju ili više strana u razrješavanju situacija koje su neminovni dio ljudskog života (Peurača, Teršelič, 2004, prema Petrović, 2015). Dakle, sukob se određuje kao prilika/šansa/izazov za izgradnju kvalitetnijih partnerskih odnosa, naravno kada se odabere nenasilan put pod kojim se podrazumijeva razgovor, saradnja, postavljanje pitanja, istraživanje problema, potraga za rješenjima koja će biti prihvatljiva za sve strane u sukobu. Međutim, ponekad je sukobljenim stranama potrebna pomoć posrednika.

Nenasilan put može biti složen i težak, pošto su učesnici sukoba opterećeni snažnim osjećanjima ili jednostavno ne vide rješenje. Ne treba zaboraviti da sukobi mogu biti i vrlo korisni, pošto podstiču na to da se smišljaju i isprobavaju različita rješenja kojih se u drugačijim okolnostima učesnici sukoba ne bi dosjetili. Rješavajući sukobe ljudi uče o sebi i drugima, unapređuju svoje odnose s drugima, otkrivaju nove stvari, uče na greškama, intelektualno i emocionalno rastu i razvijaju se...

- *Partnerski sukob*

Partnerski sukob je posljedica različitosti partnera koje karakteriše njihovo mišljenje, stavovi, vjerovanja, opažanja, socijalni sistemi i strukture. Sukob između partnera je normalan i neizbježan, a javlja se kada su interesi različiti i kada nisu zadovoljene njihove potrebe. U neslaganju postoji pozitivan potencijal, a način na koji se shvata sukob, utiče na odluku o pristupu u rješavanju sukoba. Partnerski sukobi su normalni, jer bi inače značilo da dvoje ljudi stalno žele iste stvari. Najvažnije je da partneri kažu šta im smeta u partnerovom ponašanju i jasno i precizno traže promjenu. Ponekad je ta promjena moguća, a nekad i ne, ali tada je na partneru da odluči koliko je to za njega prihvatljivo i da li promjena koju je tražio za njega predstavlja životnu vrijednost. U partnerskim sukobima veoma je bitno shvatiti da ukoliko partner ne prihvata neku vašu želju ili promjenu to ne znači da vas ne prihvata kao ličnost, niti da vas odbacuje. U ovom radu se pod partnerskim sukobima misli na sukobe mladih uzrasta od 20 do 25 godina, koji su u partnerskoj vezi.

- *Konfliktni stil*

Ovaj pojam predstavlja okosnicu istraživačkog dijela rada. Načini ponašanja u konfliktnim situacijama koji pokazuju izvjesnu trajnost i dosljednost nazivaju se konfliktni stilovi. Kako je prethodno navedeno, konflikti stilovi mogu se klasifikovati na sljedećih pet vrsta.

Popuštanje je stil koji karakteriše mala briga za svoje interese, a velika briga za interese i potrebe druge strane.

Dominacija/pobjeđivanje podrazumijeva nadmetanje, kompetitivno ponašanje, krut stil.

Povlačenje (*izbjegavanje, odobravanje*) je stil koji karakteriše nizak interes, kako za sebe, tako i za potrebe drugog.

Kompromis je stil koji podrazumijeva polovičnu brigu o sopstvenoj i tuđoj strani, gdje obje strane nešto daju i obje nešto gube kako bi se došlo do uzajamno prihvatljivog rješenja.

Integrisanje se još naziva i integrativni, kooperativni pristup, saradnja, rješavanje problema „win-win“ stil. Ovaj stil odlikuje se velikom brigom za sopstvene interese, pri čemu se veoma vodi računa i o potrebama druge strane.

- *Pol partnera*

Pol partnera je veoma bitna karakteristika u ovom istraživanju, budući da se pretpostavlja da postoje značajne razlike u načinima doživljavanja i reagovanja muškaraca i žena u situacijama partnerskih sukoba. „Sukob uloga nastoji se najprije objasniti neravnopravnom raspodjelom opterećenja obiteljskim i kućnim poslovima. No, sve više se uviđa da je glavni izvor tog sukoba u nesimetričnoj raspodjeli moći u obitelji koja tvrdokorno nastavlja patrijarhalni obrazac

neravnopravnosti spolova, unatoč bitnim promjena u stvarnim ulogama muža i žene (Kluwer i dr., 1996; 1997; Tichenor, 1999; Greenstein, 1996; prema Obradović i Čudina, Obradović, 2000: 131).

- *Trajanje partnerskog odnosa*

Neka istraživanja daju zanimljive rezultate o uticaju vremenske dimenzije trajanja partnerskog odnosa na pojavu i način rješavanja partnerskog sukoba. Ono što je bitno istaći jeste da se potencijal za konflikt u partnerskim odnosima povećava što se partneri bolje poznaju, paralelno sa većom učestalošću međusobnih interakcija partnera i sa porastom njihove međuzavisnosti kroz vrijeme.

1.2. Teorijski okvir za obradu teme

1.2.1. Teorijsko razumijevanje sukoba

Tema partnerskih sukoba predstavlja jednu od ključnih istraživačkih tema u području izučavanja partnerskih odnosa, te će joj se u ovom radu posvetiti posebna pažnja.

Sukob, za koji upotrebljavamo i riječ konflikt, etimološki vodi porijeklo od latinske riječi „conflictare“, što znači udariti u nešto, boriti se. Jedna od definicija sukoba glasi: „Sukob se zbiva kad se pojedinci ili grupe doživljavaju neusklađenim ili vide jedni druge kao prijetnju svojim potrebama, vrijednostima ili sredstvima. To je situacija u kojoj postoje suprotna zbivanja, nastojanja, ponašanja i osjećanja, te doživljaji uzajamno suprotnih interesa.” (Petz, 1992, prema Petrović, 2014: 4).

Na osnovu ove definicije mogu se razumijeti sukobi koji se dešavaju na mikro, mezo i makro nivou. Ratovi koji bjesne širom svijeta su sukobi na makro nivou, nastali kao proizvod različitih i neusaglašenih mišljenja i želja kao i sukobljenih interesa koji se munjevitom brzinom od velikih sila spuštaju u domove običnih porodica, tj. na mikro nivo. Ratovi, koji se obično vode zbog različitosti ili etničkih netrpeljivosti ali sve više i radi prirodnih bogatstava, koja često svojataju i oni kojima ne pripadaju, uzrokuju sukobe na mezo i mikro nivou, pri čemu sukobi unutar porodice, partnerskih odnosa ili odnosa pojedinaca nastaju sa istim ili sličnim razlozima koji su navedeni u citiranoj definiciji. Ti sukobi mogu da budu refleksija globalne slike npr. različitost u etničkoj, kulturološkoj pripadnosti ili pripadanju jednom sloju društva, a mogu da budu isključivo samo proizvod neslaganja i nekompatibilnosti aktera sukoba (supružnika, partnera, prijatelja itd.).

Ljudi ulaze u partnerske sukobe jer su njihova očekivanja u vezi sa partnerskim odnosom, brakom, ljubavi i zajedničkim životom uglavnom nerealna. „Sukob je situacija međusobnog neslaganja dviju ili više strana koja uključuje različite interese ili vjerovanje da njihovi interesi ne mogu biti istovremeno zadovoljeni“ (Petrović, 2014: 4). Partnerski sukobi nastaju kada jedan od partnera neadekvatno reaguje na normalne frustracije i/ili abnormalne i nerealne zahtjeve od strane drugog partnera. Na taj način on ili ona stavlja ove frustracije i zahtjeve u prvi plan njihovog odnosa, umjesto da u prvom planu bude ljubav i iskrena privrženost jednog prema drugom uz rad na prihvatanju i prevazilaženju normalnih partnerskih sukoba. Ako nakon toga i drugi partner sa svoje strane reaguje neadekvatno na osjetljive želje i/ili nerazumne zahtjeve prvog partnera, smanjuje se međusobna tolerancija na uzajamne frustracije, a pojačavaju se eksplozivne reakcije i/ili dolazi do prekida komunikacije, što vodi produbljivanju i učvršćivanju partnerskih problema.

Baveći se teorijama sukoba, profesor Milosavljević na jedan specifičan način piše o sukobima uopšte. „U svakom sukobu, pored različitosti interesa ili potreba, postoje različite mogućnosti sukobljenih. One ne zavise jedino od moći, već i organizovanosti i umješnosti sukobljenih strana. Eskalacija sukoba zavisi i od toga koji dijelovi društvenih struktura su sukobljeni, kao i od toga da li postoji spoj nekih interesa i potreba (klasni, religijski, etički i sl.). Snaga sukoba, takođe zavisi od promjena odnosa i društvene situacije i kreće se od ekstremno zaoštrenih, do relativno mirnih.“ (Milosavljević, 2009: 178).

Ovakvo teorijsko razumijevanje sukoba stavlja u fokus različite mogućnosti sukobljenih strana, od kojih zavisi ishod sukoba. Neki u sukobima imaju mogućnost da pridobiju različite vidove podrške, a neki, zapravo, nemaju nikakvu podršku. U partnerskim sukobima treba obratiti pažnju na individualne potrebe svakog partnera, na njihovu želju i trenutne mogućnosti za rješavanje problema. Nesuglasice u partnerskom odnosu, osim što su sasvim normalne, ako se konstruktivno riješe, pomažu ojačavanju odnosa. Neminovno je to da će ponekad biti tuge, napetosti ili ljutnje između partnera, ali rješavanje konflikata zahtijeva iskrenost i spremnost da se razmotri perspektiva druge strane.

Ono što je nesporno jeste da su sukobi sastavni dio života, svakodnevna pojava. Već je navedeno da se mogu javiti na različitim nivoima, a mogu se klasifikovati prema različitim kriterijima.

S obzirom na uočljivost, mogu da budu latentni i manifestni.

Prema učesnicima se dijele na intrapersonalne, interpersonalne, intragrupne, intergrupne, sukobe između zajednica, međunarodne, kulturalne.

Intrapersonalni (unutrašnji sukobi) su sukobi koji se dešavaju u samom pojedincu u vezi sa nekim vrijednostima, izborima, obavezama, osjećajima, odnosima. Mogu biti sukobi dvostrukog privlačenja kada su pred pojedincem dva podjednako poželjna cilja koji su međusobno proturječni i nespojivi; sukobi istovremenog privlačenja i odbijanja, kada postoji privlačan cilj uz neprivlačne propratne posljedice; sukobi dvostrukog odbijanja, kada treba odabrati između dva neugodna rješenja.

Interpersonalni sukobi dešavaju se kada dolazi do neslaganja među pojedincima zbog stvarne ili opažene razlike u vrijednostima, ulogama, interesima, potrebama i načinima njihovog zadovoljavanja.

Intragrupni (sukobi unutar grupe) javljaju se, takođe, zbog različitih vrijednosti, uloga, interesa i potreba, a mogu uključivati više ljudi na svakoj od strana.

Intergrupni (međugrupni sukobi) javljaju se kada postoji doživljaj neuskладive razlike (ili prijetnja njihovim sredstvima, interesima, potrebama, vrijednostima) između dvije grupe ljudi.

Sukobi između zajednica mogu biti, recimo, sukobi između vjerskih zajednica, ili pripadnika različitih teritorijalnih zajednica (npr. dva sela).

Međunacionalni sukobi podrazumijevaju sukob između dvije ili više nacija odnosno država (od zahlađenja odnosa, izbjegavanja kontakta do terorizma i rata).

Kulturni sukobi, prema teorijskim shvatanjima, u središte izučavanja stavljaju sukobe između pripadnika različitih kultura, te predstavljaju posebno značajan tip društvenih odnosa. U ovu grupu teorija svrstavaju se teorije kulturnih sukoba, potkulture i kontrakture (Milosavljević, 2009).

Prema motivima, sukobi se mogu podijeliti na sukobe interesa koji su uzrokovani kontrolom sredstava kojima se zadovoljavaju različite potrebe (novac, imovina) ili položajem i moći. Razlikujemo sukobe sredstava (kada strane žele nešto čega ima nedovoljno) i sukobe potreba (potrebe su različite i brojne). Moguće je imati iste potrebe koje želimo zadovoljiti na različite načine ili različite potrebe koje želimo zadovoljiti u istom trenutku.

Sukobi vrijednosti dešavaju se zbog preferencija ili odbojnosti prema određenim načinima rada ili života u odnosu na pravila i norme ponašanja. Zbog vrijednosti se češće ukopavamo u poziciju jer „branimo” svoj identitet koji obilježavaju određene vrijednosti. Mogu biti moralni, religijski, politički ili sukobi ciljeva.

Prema strategiji ponašanja u sukobu mogu se podijeliti na sljedeće vrste: borba/nadmetanje, kompromis, izbjegavanje, prilagođavanje/odustajanje i zajedničko rješavanje problema. U tom smislu, poželjan je pristup zajedničkog rješavanja problema koji podrazumijava napor da se utvrde sporna pitanja i potrebe sudionika sukoba, te da se pronađe zajedničko

rješenje koje će potpuno zadovoljiti obje strane. U tom slučaju, svaka strana zadržava svoje ciljeve i suočava se sa sukobom kao problemom koji zajedničkim snagama mogu riješiti. Napada se problem, a ne sudionici. Pošto se radi o pristupu u kojem su svi učesnici sukoba pobjednici, ovaj vid rješavanja sukoba naziva se i „win-win“ pristup.

Prema načinu rješavanja, sukobe možemo klasifikovati na one koji se rješavaju nasilnim i nenasilnim putem. Nenasilno rješavanje sukoba počiva na pretpostavci da sukob ne mora nužno da vodi ka nasilju, te da se vaspitanjem i učenjem nenasilne komunikacije sukob može razriješiti mirnim putem.

Konačno, s obzirom na posljedice, sukobe možemo podijeliti na destruktivne i konstruktivne. Konstruktivan ishod sukoba vodi ka smanjivanju tenzija i povećanju povjerenja, učesnici se prilagođavaju novim uslovima, posljedice su pozitivne, pažnja usmjerena na stvarni problem, komunikacija je iskrena, naglašavaju se sličnosti, a sudionici su zadovoljni ishodom. Sve to je osnova za unapređenje odnosa.

Za teorijsko razumijevanje sukoba, bitno je imati u vidu dva oprečna stajališta. Prema tradicionalnom shvatanju, sukob predstavlja nepoželjnu društvenu pojavu, koju treba izbjegavati, sputavati i suzbijati. Glavni nedostatak ovakvog shvatanja, jeste u tome što nerazriješeni sukobi produbljuju nerazumijevanje, jačaju konfliktni potencijal i stvaraju pretpostavku za eskalaciju sukoba u drastičnoj formi. Prema savremenom shvatanju, sukobi u međuljudskim odnosima nisu nužno nešto loše. Naprotiv, oni predstavljaju šansu za stvaranje produktivnih međuljudskih odnosa i priliku za razvoj. Neki odnos, u kojem ima mnogo sukoba, može biti zdraviji od odnosa u kojem se ljudi uopšte ne sukobljavaju. Iako nam sukobi smetaju i ljute nas, oni mogu imati i pozitivne posljedice.

Shodno navedenom, prihvatljiva je definicija Rosa Stagnera, u kojoj se sukob tretira kao fenomen koji, sam po sebi, nema pozitivan ili negativan predznak. Prema toj definiciji, sukob je „situacija u kojoj dvije ili više osoba/grupa/entiteta teže da ostvare svaka svoj cilj/interes/potrebu, ali se kao ostvarljiv opaža samo jedan, a ne oba. Za sukob moraju postojati bar dvije strane gdje svaka mobilize energiju da dostigne cilj (željeni objekat ili situaciju), ali drugu stranu doživljava kao prepreku ili prijetnju” (Uzelac, 2008: 7).

Do sukoba dolazi na svim nivoima interakcije među ljudima, na poslu, među prijateljima, u porodicama, u partnerskim odnosima. Kvalitet nekog odnosa ne zavisi toliko od broja sukoba, koliko od načina njihovog rješavanja. Svaki sukob može izazvati ogorčenje, nezadovoljstvo, neprijateljske osjećaje i reakcije, te niz drugih negativnih emocija, ali ako se konstruktivno rješava, tada može dovesti do dubljeg razumijevanja, uzajamnog poštovanja i bliskosti.

Jedan od mogućih uzroka zbog kojeg se neki parovi stalno ponovo svađaju oko istih stvari je nezadovoljstvo samim sobom, jednog ili oba partnera. Sukobi nastaju i kad jedan od partnera ili oboje osjećaju potrebu za nekom promjenom u odnosu ili nekom novom prilagodbom, bez koje će se njihov odnos urušiti. Mogući uzroci sukoba toliko su brojni i različiti da uopšte nema smisla pokušati ih nabrajati, jer mogu biti posljedica, kako promjena samih partnera, tako i okolnosti ili opšte životne situacije u kojoj se nalaze. Ono što je bitno naglasiti jeste da „sukob nema moralni prefiks“ (Petrović, 2015: 9). To znači da ga krajnji ishod i način rješavanja čine pozitivnim ili negativnim. O potrebi konstruktivnog rješavanja sukoba govore i poznate riječi britanskog premijera Vinstona Čerčila da je bolje hiljadu dana razgovarati nego jedan dan ratovati.

Sukob je dio čovjekove prirode. Kao i svagdje, tako i u partnerskom odnosu uvijek ima neslaganja i sukoba, kao i brige, poštovanja i ljubavi. Raspon sukoba kreće se od sitnih nesuglasica, koje se odnose na beznačajne svakodnevne situacije (koji film gledati), do vrlo bitnih neslaganja u vezi sa presudnim partnerskim odlukama (pristupanje braku, zajedničkom životu i sl.). Konflikti mogu biti uzrokovani različitim interesima, vrijednostima, međusobnim ili ličnim očekivanjima, a mogu poprimiti oblik konkurencije ciljeva. Pitanje je kada je sukob štetan, a kada je dobrodošao? Koja je vrsta sukoba konstruktivna i dovodi do napretka, a koja produbljuje loše funkcionisanje u partnerskom odnosu?

U prethodnom tekstu pomenuta su neka određenja pojma „sukob“. Kao i za većinu socijalnih fenomena, tako se i za sukob mogu pronaći brojne definicije različitih autora. U većini tih definicija ključne odrednice su „suprotstavljeni interesi“, „suprotstavljenost“, „neusklađenost pozicija“, „neslaganje“, „nekompatibilnost“, „različitost“ i sl. Sve ove odrednice odnose se na javni dio konfliktne situacije, odnosno na ono što strane uključene u sukob kažu da žele. To su njihove pozicije. Međutim, pri određenju sukoba treba imati u vidu i uvjerenje sukobljenih strana da ne mogu naći rješenje koje je prihvatljivo za svaku od strana. Za teorijsko razumijevanje sukoba ovo je značajan aspekt, budući da ukazuje na to da je pozitivno ili negativno uvjerenje jedan od faktora koji dovodi do konstruktivnog, odnosno destruktivnog ishoda konflikta. Budući da se radi o uvjerenjima ili percepciji učesnika sukoba, onda se može zaključiti da se ta uvjerenja ili percepcije mogu mijenjati i da se na tome može raditi. U ovom magistarskom radu to je polazna pretpostavka. Naime, prihvata se gledište po kome mirno i konstruktivno razrješenje sukoba obogaćuje naš život i razvija čovjekovu ličnost kroz prihvatanje i razumijevanje različitosti drugih ljudi. U tome se krije tajna očuvanja i unapređenja međuljudskih odnosa uopšte, pa i partnerkih odnosa, koji su u fokusu ovog istraživanja.

Partnerske odnose karakteriše, pored mogućih sukoba, i požrtvovanost, podrška, saradnja. Pozitivne emocije, kao što je ljubav, isto tako su važan kvalitet u međusobnim odnosima. Zato je veoma važno znati upravljati konfliktom i sve svoje potencijale upotrebiti kako bi se određena situacija završila konstruktivnim rješenjem.

S obzirom na to da, kako je već navedeno, sukobi u partnerskim odnosima posmatraju se u kontekstu problema očuvanja bračnih i porodičnih zajednica. Treba istaći da sukobe u porodici nije lako izmjeriti ili procijeniti. Veći dio svog života porodice štite privatnošću, te spolja nije moguće utvrditi konflikt i njegove razmjere. Otvoreni sukobi se izbjegavaju jer to nije društveno prihvatljivo, a najteža činjenica jeste da najviše u narušenim porodičnim odnosima stradaju djeca. Naravno i sa porodicama se može raditi i mijenjati određene stvari, opet kroz prorađivanje problema u komunikaciji i učenja komunikacijskih vještina i brojnih protokola za nenasilno rješavanje sukoba. Mada, da se upravo takve stvari ne bih dešavale, o sukobima treba učiti i razgovarati mnogo ranije, odnosno u partnerskim odnosima koji još nisu krunisani brakom.

1.2.2. Partnerski sukobi kao posljedica razvojnih partnerskih kriza

Ne zavaravajmo se da postoji savršena veza ili savršen partner s kojim se neće dešavati problemi i svađe. U vezi je potrebno imati povjerenje i poštovanje prema partneru. To su dvije ključne stvari koje treba da postoje, uz otvorenu komunikaciju i strast. Svaki međuljudski odnos je kompleksan i nije djeljiv na potrebno i nepotrebno ali jedno uvijek stoji, kada volimo i kada se osjećamo voljenima, tada nam se svaki problem čini manjim, a svaka prepreka premostivom. Bilo koji odnos dviju osoba karakteriše i nailaženje na konfliktne situacije. Odnos sa partnerom najčešće je jedan od najvrijednijih odnosa za samu osobu, pa su i konflikti izuzetno nepoželjni i ometajući.

Ljudi ulaze u odnose sa određenim očekivanjima. Ova vjerovanja najčešće se odnose na njih same, na partnera ili život uopšte. Kada realnost pokaže drugačije, dolazi do negativnih emocionalnih reakcija i otvara se idealno područje za konflikt, koji im je samostalno prilično teško riješiti. Konflikt koji se ne riješi, najčešće postaje okidač za neki novi, a nezadovoljstvo odnosom raste.

Može se reći da takvi konfliktni odnosi rastu matematičkom progresijom, gdje se kod učesnika konflikta stvara želja za dominacijom ali i osvetom. Često se sa verbalne komunikacije prelazi na fizičko odmjeravanje snaga, a ishodi samih sukoba mogu biti fatalni. Rijetki su primjeri partnera koji imaju mogućnost samospoznaje i introspekcije kojom su u stanju da koriguju svoje nagonske dinamizme i da time stopiraju ili odlože afektivna stanja. U tom slučaju,

obrnutom matematičkom progresijom smanjuje se i mogućnost za stvaranje posljedica ili se njihov intenzitet smanjuje tako da one same po sebi ne predstavljaju prepreku za normalno funkcionisanje.

U partnerskom sistemu mogu se prepoznati razvojne faze, a samim tim, i potencijalne razvojne krize u kojima dolazi do partnerskih sukoba.

Postoji nekoliko stadijuma partnerskih relacija i mogućih razvojnih kriza u toku tih stadijuma (Bader and Pearson, 2001, prema Polovina, 2008).

Stadijum simbioze ili jezikom svakodnevice period „lude zaljubljenosti“ karakteriše intenzivna povezanost – doživljaj stapanja ličnosti i života partnera. U ovom periodu uveličavaju se sličnosti, a različitosti previđaju, malo je zahtjeva drugome da se promijeni, svaki partner čini napore da se prilagodi i udovolji onom drugom. Ova faza može biti snažna podloga za razvoj partnerstva i za sljedeću fazu razvoja partnerskog odnosa, a ukoliko ovaj temelj nije uspješno postavljen, partneri mogu ostati „stopljeni“, bilo tako što će negirati različitosti i mogućnost nesporazuma, bilo tako što će na neprijateljski način (npr. neprekidno traženje blizine, ljubomora) biti zavisni prema onom drugom“ (Petrović, 2015).

Zaljubljivanje je prirodan razvojni proces kojim osoba integriše i neutrališe predstavu o idealnom partneru i postiže psihičku zrelost. Upravo kroz cikluse zaljubljivanja i odljubljivanja, osoba postepeno postaje sposobna da sagleda realno osobine partnera kojeg bira. Zaljubljivanje se dešava potpuno slučajno, iracionalno, kad se najmanje očekuje. Upravo zato, stari Grci su Erosa, boga zaljubljenosti, predstavljali kao dijete koje odapinje ljubavne strelice na sve strane. Eros je tako predstavljen jer djeca nisu svjesna posljedica svoje igre, ne znaju šta rade, što je simbolički dodatno prikazano povezom preko očiju. O zaljubljivanju najslikovitije govore razne sintagme (ljubav je slijepa, zaljubljeni do ušiju, začarani, omađijani, ljubav kao grom iz vedra neba i sl.). Ovaj stadijum, svakako, takav epitet nije dobio bez objašnjenja nauke. Psihijatri širom svijeta fazu zaljubljenosti nazivaju i fazom ludila. Iako se u zvaničnoj literaturi ne može pronaći konstatacija da su zaljubljeni ljudi, neki procesi u organizmu ukazuju na neke specifičnosti. Nivo dopamina, hormona sreće, se uvećava enormno u odnosu na uobičajni način života. Različita istraživanja do kojih se često može doći u literaturi navode da faza zaljubljenost traje najduže 18 mjeseci. Nakon toga dolazi do sudara sa realnošću i „odlaska leptirića iz stomaka“ jer odnosi u nekim partnerskim vezama nakon tog perioda počinju da zahlađuju.

Stadijum diferencijacije je period u razvoju partnerskog odnosa kada počinju da se javljaju razlike i svaki od partnera biva „skinut sa pijedestala“ osvojenog tokom prethodne faze zaljubljenosti. Partner i sam partnerski odnos, opažaju se objektivnije, partneri postaju svjesni

razlika u osjećanjima, načinu mišljenja i navikama, što često vodi ka sukobima, udaljavanju i traženju sopstvenog prostora i privatnosti.

Ovaj stadijum obilježava vrlo jasan uvid u partnera i njegovu ćud. Odjednom partneri kao da skidaju „ružičaste“ naočale i dolaze do odgovora koje u prethodnoj fazi nisu ni tražili, on im se nameće sam kao zaključak, željeli oni to priznati ili ne, jer to je kao i faza zaljubljenosti ona faza koja dolazi spontano. Kako ne bismo imali pogrešnu percepciju ove faze kao isključivo negativne po partnerske odnose, važno je istaći da mnogi partnerski odnosi i u ovoj fazi napreduju jer još realnijom slikom i samospoznajom napreduju i u hodu podižu svoj odnos i nivo komunikacije na jedan viši nivo. Problemi se javljaju u onom segmentu koji se odnosi na negativna „iznenađenja“ o osobinama partnera. Poslije prvobitne faze, u fazi otrježnjenja partner pored nas nije više tako idealan, razlike postaju takve da se teško prevazilaze. U partnerskim odnosima koji su zasnovani na temelju emotivne veze bez ulaska u brak, u slučaju neslaganja moguće je da partneri „raskinu vezu“ i dalje nastave samostalno. Stvari se komplikuju ako je diferencijalna faza krunisana institutom braka gdje razilaženje nije moguće bez povlačenja formalno-pravnih konsekvenci. Situacija se dalje usložnjava u slučaju da su novonastale razlike nabujale u trenutku dolaska djeteta, gdje pored faze diferencijacije partneri imaju i novu ulogu, a to je uloga roditelja. Zbog takvih problema, kako se u samom objašnjenju procesa navodi, dolazi do razilaženja. Kada bismo napravili komparaciju sa funkcionalnim partnerskim odnosima, morali bismo uočiti da je i u njima, kao dobra strana funkcionisanja, prisutna promjena u odnosima između partnera. Ta promjena se odnosi na nesvjesno i imanentno usmjeravanje pažnje ženskog partnera na dijete, dok muškarac u tom novom odnosu ima manje pažnje. Iako se ne radi o potpunom zanemarivanju, tema za ovu diskusiju ima jer su zabilježeni poremećaji u bračnom funkcionisanju zbog zanemarivanja i nepružanja pažnje jednog od supružnika. U vezi sa fazom diferencijacije, valja naglasiti da je ona sama po sebi iskušenje za funkcionisanje partnera ali možda i najbolji signal za prekidanje tih istih odnosa na vrijeme, kako bi se spriječili i preduprijedili ishodi koji bi imali posljedice na interese, odnose, stavove svakog partnera ponaosob.

Stadijum prakse je nastavak prethodne faze, odnosno povećanja udaljenosti partnera, što omogućava da se svaki partner posveti svojim aktivnostima i ličnom razvoju više nego samom partnerskom odnosu. U ovoj fazi „ja“ je jače od „mi“. U ovoj fazi je najbitniji način na koji par razrješava sukobe, pri čemu se treba podsjetiti da sukobi, sami po sebi nisu štetni, nego mogu da pomognu da se otvore važne relacijske teme. Ono što je ključno jeste način izlaska iz konflikta, koji može biti konstruktivan (rješavanje problema, dogovor, smanjenje napetosti) ili destruktivan (povećanje distance i napetosti, problemi se gomilaju prije nego rješavaju).

U ovom stadijumu se dokazuje odnos između partnera na način da se uviđaju novi mehanizmi i modeli prevazilaženja utvrđenih razlika kroz prethodnu fazu ili jednostavno dolazi do povećanja tenzija, ulaska u „slijepu ulicu“ i nemogućnosti rješavanja problema i prihvatanja različitosti. U toj fazi svaki partner sebe stavlja ispred kolektivnosti i zajedničkog odnosa. Tu su odnosi postavljeni na takvim principima da se partneri obično, ako su dovoljno zreli i intelektualno sposobni, pronalaze u zajedničkom rješavanju nesuglasica ili u prihvatanju onoga što nije idealno kod druge strane. Treba dodati da često u toj fazi prilaze različitim hobijima ili izlascima i druženjima što u jednoj zdravoj vezi dovodi do osnaživanja odnosa. Svako izlaganje „spoljašnjem“ svijetu doprinosi stvaranju povjerenja i izgradnji pozitivnih stavova u partnerskom odnosu gdje razdvojenost ili kretanje u različitim društvenim krugovima mogu da učvrste odnos i pokažu koliko su razlike minorne, a njihove nesuglasice beznačajne ako se uzme u obzir globalno funkcionisanje u odnosu na društvo, sredinu, život u cijelini. Međutim, tamo gdje su odnosi pokidani, a tenzije narasle, svako okretanja partnera ka sebi i svojim potrebama proizvodi dodatne probleme, poput ljubomornih scena, optužbi i rušenja postojeće slike o partnerskom odnosu.

Stadijum približavanja zasniva se na izgrađenom identitetu partnera, koji su okrenuti ka sebi i vanjskom svijetu. Nakon što su izgradili sopstvene identitete, partneri u partnerskoj relaciji nalaze emocionalnu i ljudsku podršku, te lakše razgovaraju, pregovaraju i uspostavljaju harmoniju.

Ovaj stadijum karakteriše dvosmjerni odnos na relaciji partner i okolina. Bitno je istaći važnost ove faze jer ona predstavlja proces obuhvatanja odnosa između partnera kao aktera svog odnosa i interakcije sa spoljašnjom sredinom. Tu dolazi do inkorporiranja i vlastitog „ja“ i zajedničkog „mi“. Ovo je sada faza usklađivanja odnosa u kojoj se gradi partnerski odnos, sa jedne strane, ali i zadovoljava potreba za samoaktualizacijom, sa druge strane. Oba parametra mogu da idu skupa i da obogaćuju partnerski odnos.

Uzajamna međuzavisnost je faza u kojoj se partneri odlično poznaju i prihvataju različitosti i sposobni su da se međusobno prilagođavaju, što je kvalitetan temelj za uspješno prevladavanje sukoba.

Karakteristika ove faze je usaglašavanje mehanizama rješavanja problema. Već su savladane metode kako se prepreke prevazilaze, a očekivanja su u suštini ili ispunjena ili prilagođena na nivou da svako zna koliko i šta može da očekuje od drugog partnera i zbog toga se osjeća dobro. Ukoliko partneri dođu do ove faze, to znači da su prethodne faze uspješno savladali i uskladili stavove ali i razriješili načine na koje rješavaju nelagodu ili neslaganja. Po riječima oca Tadeja, „ne koristi se isto oružje za savladavanje komarca i tigra“. Partneri su

savladali i aspekt koji se odnosi na detekciju veličine problema koja ih je zadesila ili može da ih zadesi pa, shodno tome, razvili i strategiju da prevaziđu nastalu krizu.

Funkcionisanje partnera reflektuje se i na porodicu kao „osnovnu ćeliju“ društva. Uticajem na porodicu odnosi partnera utiču iznutra i na djecu koju odgajaju, na njihov odnos, porodični odnos i odnos u široj društvenoj sredini. Domino efekat je prisutan i kod pozitivnog i kod negativnog epiloga prolaska kroz bilo koji od ovih stadijuma. Ukoliko se postižu pozitivni efekti partnerskog funkcionisanja, partneri napreduju kroz faze, a ukoliko bezuspješno pokušavaju da razriješe konfliktne situacije, onda se retrogradnom putanjom vraćaju unazad i ruše već postignute rezultate.

U svakom slučaju, razumijevanje dinamike unutar sistema partnerskih odnosa i razvojnih kriza u partnerskim odnosima, bitno je za razumijevanje funkcionisanja porodice kao šireg sistema. Dakle, partnerske krize se mogu nepovoljno odraziti na porodični sistem, ugroziti njegov opstanak, ali i uticati na razvoj djece, ukoliko se radi sa partnerima koji su zasnovali porodicu. Razumijevanje partnerskih kriza i načina njihovog rješavanja bitno je i u slučaju parova koji još uvijek nisu stupili u brak, jer se time mogu preduprijediti problemi kroz koje parovi prolaze u narednim stadijumima razvoja. Za očekivati je da će poznavanje konfliktnih stilova partnera savladavanje vještina nenasilne komunikacije doprinijeti tome da se parovi kasnije ne „zaglave“ u sukobima koji se javljaju tokom razvojnih i nerazvojnih kriza.

S obzirom da su u ovom radu obuhvaćeni mladi u uzrastu od 20 do 25 godina, pretpostavka je da oni prolaze kroz stadijum diferencijacije, stadijum prakse, a neki možda i stadijum približavanja. Cilj ovog rada je da se razmotri način tretiranja konflikta partnera koji će voditi ka obogaćivanju njihovih života i razvoju njihovih ličnosti kroz prihvatanje različitosti drugog partnera. To treba da vodi ka očuvanju i unapređenju interpersonalnih odnosa.

1.2.3. Teorije rješavanja sukoba

Kao što je već rečeno, sukob je neizbježna pojava u našim životima. Ako se konflikt definiše kao sukob interesa, jasno je da možemo doživjeti najrazličitije vrste konflikata sa najrazličitijim ljudima, kao i sami sa sobom. Zablude je da je konflikt uvijek negativna stvar, štaviše on veoma često može rezultirati pozitivnim ishodom, samo treba znati upravljati njime. Do danas je napisano veoma mnogo knjiga o različim vrstama konflikata, kao i o načinima njihovog rješavanja. Ako zanemarimo detaljne podjele, možemo se osvrnuti na ono što je najbitnije, a to je upravljanje konfliktima i pozitivne stvari koje se iz njih mogu dobiti. **Ljudi**

skoro uvijek mogu da izađu iz konflikta zadovoljni ili bar poučeni, a ne, kako to implicitno važi, poraženi i ozlojeđeni.

„Teoriju rješavanja sukoba možemo odrediti kao skup multidisciplinarnih, interdisciplinarnih i transdisciplinarnih naučnih pristupa rješavanju (složenih) sukoba... Cilj teorije rješavanja sukoba nije eliminacija konflikata, već pretvaranje njihovih nasilnih ili potencijalno nasilnih formi rešavanja u nenasilne, tj. mirne procese društvene i političke promene” (Tepšić, Džuverović, 2011: 362).

Kakav god da je karakter sukoba, važno je naglasiti da se njegove destruktivne karakteristike odražavaju na sve učesnike. Iako se u sukobima međusobno može prepoznati namjera jednih da pobjede druge, jasno je da su na kraju svi gubitnici. Neki gube teritoriju, neki gube ugled, neki društveni status, a svi skupa energiju utrošenu na sukobe. Neke bitke su izgubljene i prije nego što su započete, a neki ratovi besmisleni i prije nego što su zamišljeni.

„Rješavanje sukoba (*conflict resolution*), u širem smislu, odnosi se na sve (nenasilne) procese i metode rješavanja sukoba, između pojedinaca, grupa ili država. U užem smislu, rješavanje sukoba je koncept sličan upravljanju sukobima, ali podrazumijeva i bavljenje dubljim uzrocima sukoba. Primjenom ovog koncepta teži se eliminaciji nasilnog ponašanja, promijeni neprijateljskih stavova i elemenata društvene i političke strukture koji uzrokuju nasilan sukob” (Tepšić, Džuverović, 2011: 367).

U prethodnom osvrtu navedeno je koji su to sve mogući uzroci sukoba, a ovdje se mora naglasiti da rješavanje sukoba predstavlja krunu vještine dva suprostavljena lica ili subjekta u situacijama kada su sukobi već otpočeli. Nevažno da li je to sukob visokog ili niskog intenziteta, pravac djelovanja bi trebalo da bude takav da se on konstruktivno završi.

Teorijski posmatrano, mogući postupci i intervencije u sukobu su: samostalna komunikacija, gdje se ubraja komunikacija usmjerena na saradnju, nenasilna komunikacija, razrješenje sukoba, transformacija sukoba, samostalni pregovori i intervencije - rad na sukobu uz pomoć treće strane, gdje se ubrajaju pregovori uz facilitaciju, posmatranja, praćenje, vođeni dijalog, medijacija, mirenje, mini-suđenje, neobavezujuća arbitraža, med-arb, parnica i arbitraža (Peurača, Teršelič, 2004, prema Petrović, 2014).

Svi ovi alati imaju svrhu da određeni sukob premjeste iz pravca nepremostivog neprijateljstva učesnika sukoba u pravac rješavanja bitnih problema i prevazilaženja nesuglasica.

Ne možemo da ne spomenemo i pogrešne načine rješavanja sukoba. „Najčešći pogrešni načini rješavanja sukoba su pokoravanje, izbjegavanje, pregovaranje ili cjenkanje, krpljenje ili pristup brzih rješenja i igranje uloga“ (Peurača, Teršelič, 2004).

S obzirom na to je da osnovni cilj pokoravanja da se pobjedi, odnosno porazi protivnik, treba naglasiti da upravo tom igrom pobjednika, dolazi do stvaranja nezadovoljstva u partnerskim odnosima. Svako, pa i najmanje pokoravanje u partnerskom odnosu je štetno i ostavlja posljedice. Pokoravanje svakog partnera čini nesretnim, a njegove ambicije i nastojanja da se izdigne iznad problema ili da pomirujući ton uvede kao pravilo, smanjuju se na minimum. Iako se radi o jednoj vrsti dominacije, ona je odraz ponašanja nezrele osobe koja na ličnim kompleksima, nesigurnostima ili željama da probleme iz prošlosti riješava nadvijanjem svoje snažne i nepokolebljive siluete nad drugim.

Izbjegavanje sukoba neminovno dovodi do dezintegracije odnosa jer oni sami po sebi predstavljaju tas na vagi u smislu održavanja balansa, pa makar i prividnog u glavama partnera. Što je više razumijevanja i poštovanja, to je manja mogućnost za sukob, a samim tim i za njegovo zataškavanje. Kada se sukobi zataškavaju neminovno dolazi do nakupljanja nezadovoljstva. Neki to rade svjesno, a neki nesvjesno i takvim pristupom dovode odnos u sve dublju krizu. Jednom nagomilane frustracije nemaju više prolazni ni izlazni ventil koji je dovoljno siguran i širok da bi na vrijeme izbacio dugo gomilan problem.

Izbjegavanje sukoba je kretanje linijom manjeg otpora. Ljudi prelaze preko koječega jer im je tako jednostavnije. Međutim, nesporazumi bilo kakvih vrsta moraju se riješiti prvenstveno iz samopoštovanja, ukoliko i dalje o sebi želimo (s pravom) misliti dobro.

Pregovaranje, ako za krajnji cilj ima rješavanje sukoba, onda svakako sve njegove varijacije predstavljaju dodatni podsticaj za primjenu i korištenje. Kroz ove varijacije se stvaraju uslovi za podsticanje razriješenja partnerskog sukoba. Valja napomenuti da, ukoliko jedan od partnera nije dovoljno zreo ili sposoban da rješava probleme na ovakav način, onda je i sam čin pregovaranja malo vjerovatan ili neuspjeh. Kao eventualno fleksibilnu kategoriju kod davanja krajnjeg roka za rješenje, prijedlog je da se uvede i period mirne integracije stavova, gdje krajnji rok ne bi bio uslov, kao striktni datum koji se mora poštovati, već bi se time produžio i psihološki efekt u slučaju da dođe do problema u pregovorima, da je rješenje ipak blizu.

Cjenkanje je inače i u svakodnevnom životu, a i u partnerskim sukobima odraz nezrelosti ili nerealnih zahtjeva ili ciljeva do kojih se želi doći ili postići trenutnim nadmudrivanjem. Koliko je važno da se ljudi ne cjenkaju govori i to da u jednom trenutku sigurno dolazi do nagomilane frustracije ili osjećaja da je ovaj drugi oštećen, jer cjenkanjem jedna strana izvlači za sebe veću korist.

Pravo pitanje za krpljenje ili pristup brzim rješenjima je do kada tako. Razmještanje stolova, spavanje u drugim prostorijama, ulaz na druga vrata, korištenje dva različita prevozna sredstva, ne mogu beskonačno dugo da traju. Osim toga, problem je i dalje prisutan i raste. Ovaj

pristup u nekim segmentima ima i svoje dobre strane. Naime, kod afektivnih svađa, određenih kriznih situacija u životu, poput neslaganja oko zajedničkih investicionih planova ili prelaznog roka do sudske podjele imovine, može imati smisla i ovakav vid rješavanja sukoba. Takođe, ovakav princip krpljenja može se i predstaviti kao kratkoročni mehanizam kod nasilja u porodici gdje postoji zabrana prilaska supružnika ali oni ipak moraju da koriste zajedničku imovinu ili neka dobra. Inače, u ovakvim načinima rješavanja svi problemi nisu odstranjeni, nego su samo stavljani na čekanje.

Što se tiče igranja uloga, ne mali broj slučajeva pokazuje i kako ljudi na pozicijama moći imaju mehanizme da svoja bračna ili partnerska neslaganja ili sukobe prikriju, zaštite ili pak pred institucijama promjene cijeli tok razrješavanja sukoba. Iz uloge ili pozicije moći i društvenog statusa oni koji imaju novac, moć, ugled ili neki benefit od svoje profesionalne uloge mogu da vrše i profesionalno, pravno i socijalno nasilje. U takvim slučajevima često pokušavaju da odlučuju kome će pripasti dijete ili starateljstvo, imovina ili teret alimentacije. Podjela moći u društvu se zasniva na djelatnostima ili funkcijama koje ljudi obavljaju ili na statusu koji zauzimaju, a često upravo to može da posluži kao sredstvo za ucjenu, nadjačavanje ili pobjeđivanje ovog drugoga.

Univerzalan način rješavanja sukoba ne postoji. Svaki je sukob, kao i oni koji u njemu sudjeluju, specifičan. Međutim, ono što je zajedničko pogrešnim načinima rješavanja sukoba jeste, da ukoliko im partneri pribjegavaju, samo produbljuju trenutnu situaciju i stvaraju pogodno tlo da se sukob ponovo javi ali u mnogo težem obliku. Posljedice pogrešnih načina rješavanja sukoba su mnogobrojne, počevši od nepovjerenja, gubitka poštovanja, stresa pa do loše komunikacije i udaljavanja. Ovo je tema koja zaslužuje posebnu pažnju jer, ukoliko su pogrešni načini i jedini pristupi u rješavanju sukoba, partneri mogu stvoriti sebi određene probleme koji u budućnosti mogu eskalirati i prouzrokovati, kako razvod braka, tako i određene psihičke i fizičke posljedice, koje su nepoželjne za oba partnera, a u nekim slučajevima i njihovu djecu.

Medijacija je proces u kome, za razliku od pregovaranja, učestvuje i treća strana – medijator. Medijator doprinosi efikasnijoj komunikaciji strana u sukobu, pomaže pri analizi uzroka sukoba i formulisanju sporazuma, ali ne učestvuje u procesu donošenja odluka. Medijator je tu da pojasni i objasni da pomiri i utješi, da smiri i ohrabri ali nikako da završi sukob. Medijatori su osobe koje su dovoljno odvažne i stabilne da bez emotivnog uplitanja pravilno sagledaju činjenično stanje, da saslušaju stranke i pomognu im da na različite načine dođu do izlaska i prevazilaženja nastale krize ili sukoba. Oni na posve objektivan i asertivan, ali istovremeno i profesionalan način, pomažu sukobljenim stranama da pronađu odgovore na

pitanja koja ih muče i da nađu modele pomoću kojih bi najbolje riješili uzroke i pronikli u srž problema.

Medijacija (medijare lat. - stajati u sredini) je specifičan vid posredovanja treće nezavisne strane između strana u sukobu. Medijacija nije pomirenje ali može biti njegov dio. Razlikuje se i od arbitraže u kojoj treća strana procjenjuje i donosi neki sud na kraju komunikološkog procesa. Medijacija se razlikuje i od facilitacije u kojoj je važno planiranje budućnosti i biranje rješenja presudnih po dalju komunikaciju. To je postupak u kome treća neutralna osoba (medijator) pomaže strankama u nastojanju da postignu obostrano prihvatljivo rješenje spora. U ovom obliku posredovanja u sukobu neko treći interveniše, obično uz saglasnost obje strane, da bi olakšao pronalaženje zajednički prihvatljivog rješenja uz pristanak svih uključenih strana (Peurača, Teršelič, 2004).

U slučaju partnerskih sukoba medijacija je povoljan način posredovanja, budući da obje strane same dolaze do zajedničkog rješenja, te se mišljenja i vrijednosti oba partnera podjednako uvažavaju. Medijacijom se kreira pozitivna atmosfera i izgrađuju bolji međupartnerski odnosi.

1.2.4. Socijalni rad i medijacija

Medijacija, kao vid mirnog rješavanja sukoba može se uspješno primjenjivati u socijalnom radu. Socijalni rad se od svog nastanka pa do danas definiše na različite načine. Jedna od definicija glasi ovako: „Socijalni rad kao profesija promoviše socijalne promjene, rješavanje problema u međuljudskim odnosima te osposobljavanje i oslobađanje ljudi s ciljem povećanja blagostanja. Upraznjavajući teorije ljudskog ponašanja i socijalnih sistema, socijalni rad interveniše na mjestima gdje dolazi do interakcije ljudi i njihovog okruženja. Principi ljudskih prava i socijalne pravde su fundamentalni za socijalni rad” (IASSW i IFSW, 2004).

Najnovija međunarodna definicija socijalnog rada glasi: „Socijalni rad je praktično utemeljena profesija i akademska disciplina koja promoviše socijalnu promjenu i razvoj, socijalnu koheziju i osnaživanje te oslobađanje ljudi. Principi socijalne pravde, ljudskih prava, kolektivne odgovornosti i poštovanja različitosti u središtu su socijalnog rada. Uz pomoć teorija socijalnog rada, društvenih i humanističkih znanosti te autohtonih znanja socijalni rad uključuje ljude i strukture u rješavanje životnih izazova i povećanje dobrobiti” (IASSW i IFSW, 2014).

Socijalni rad se shvata kao multidisciplinarna, pa čak i transdisciplinarna naučna i praktična djelatnost, koja raspolaze određenim metodama, a teorijski je usmjerena na oblast socijalne brige o pojedincu, porodici, grupi, zajednici ili društvu, kao i na pripremu stručnjaka u ovoj oblasti.

Postoje tri teorijsko-metodska pristupa u socijalnom radu i to: socijalni rad sa pojedincem i porodicom, socijalni rad s grupom i socijalni rad u zajednici. S obzirom da se ovaj rad odnosi na izučavanje partnerskih odnosa, relevantan teorijsko-metodski pristup je socijalni rad sa pojedincem i porodicom, jer suština i jeste da se objasni na koji način socijalni rad može da utiče na poboljšanje partnerskih, a onda i porodičnih odnosa.

Suština socijalnog rada sa pojedincem je pomoć koju socijalni radnik pruža klijentu kako bi mogao da razvije svoje mogućnosti i u punoj mjeri se angažuje u savladavanju vlastitih teškoća.

„Socijalni rad s pojedincem je naučna disciplina teorijskog i primjenjenog karaktera koja se bavi teškoćama u ličnom i socijalnom funkcionisanju pojedinca i iznalaženjem odgovarajućih metoda i tehnika stručne pomoći radi prevazilaženja i rješavanja istih” (Vidanović, 2009: 16).

S obzirom da će se u ovom radu izučavati partnerski odnosi, odnosno konflikti stilovi s ciljem poboljšavanja partnerskih veza i uspostavljanja dobre osnove za buduće brakove i formiranje porodice, socijalni rad sa pojedincem i porodicom daje velike mogućnosti. Ovaj teorijsko-metodski pristup baziran je na pružanju pomoći u unapređenju ili održavanju kvaliteta života i podršku u preovladavanju u kriznim situacijama. Naravno, u radu sa partnerima socijalni rad mora da se bazira na veoma kvalitetnoj socijalnoj anamnezi, na osnovu koje se mogu dobiti ključne informacije za procjenu i dijagnostiku. Socijalna anamneza je jedan od najvažnijih pisanih dokumenata u radu socijalnog radnika, budući da govori o klijentu, njegovom životu, potrebama i sposobnostima. Ujedno, ona je odraz stručnosti socijalnog radnika.

Kao i sve druge aktivnosti na području socijalnog rada, tako i socijalna anamneza zadire duboko u život i intimu klijenta. Zato je treba pisati na način da odražava stručnost, ali i profesionalnu etiku socijalnog radnika.

Cilj nije samo da se identifikuje problem već i da se sazna kako je nastao i kako se razvijao. Partnerski odnosi su sami po sebi kompleksni, višedimenzionalni i ponekad burni, te se u skladu sa tim ponekad može doći do konflikata koji ličnost dovode u specifičan i nepovoljan položaj koji zahtjeva stručan tretman i rješenje.

U radu sa partnerima, potrebno je najviše aktivirati njih same da učestvuju u rješavanju svojih problema. Shodno tome, veoma je bitno spomenuti i medijaciju u socijalnom radu kao vid mirnog rješavanja sukoba. S obzirom da je prethodnom u tekstu već definisana medijacija, ovdje će se istaći još samo činjenica da se medijacija može primjenjivati u različitim područjima: medijacija u zajednici, obrazovanju, medijacija u maloljetničkom pravosuđu, kao i porodična medijacija.

Porodična medijacija je primjer medijacije koja se može koristiti i u partnerskim odnosima mladih. „Specifičnosti porodične medijacije su u tome što su njen sastavni dio osjetljivi, složeni, ponekad bolni odnosi i nerijetko duboko ukorijenjeni konflikti i visok intenzitet emocija. Medijacija nije savjetovanje, ni terapija, ali održava načela samoodređenja i osnaživanja čime pomaže pojedincima u postizanju sporazuma“ (Dorontić, Poturković, Živanović, Kovačević i Bulatović Kremenović, 2008: 21). Prema tome, jedan od bitnih doprinosa porodične medijacije jeste i ublažavanje napetosti između partnera koji su u sukobu, otklanjanje straha i nepovjerenja, unapređenje komunikacije, razvijanje empatije i tolerancije, te sprečavanje međusobnog optuživanja.

Porodična medijacija se često poistovjećuje sa rješavanjem pitanja u procesu razvoda braka. S obzirom na to da je proces razvoda braka, obično veoma neprijatno iskustvo, medijaciju treba posmatrati kao dodatnu mogućnost boljeg i lakšeg ostvarivanja cilja, odnosno mogućeg nastavka zajedničkog života ili odgovornog i objektivnog dogovora oko brige za djecu. Svima je poznato da intenzivni i trajni sukobi u braku, odnosno sukobi između roditelja, mogu stvoriti psihološke posljedice kod djece, koje ih mogu pratiti do odrasle dobi, kao i da česte svađe mogu učiniti da odojčad i mala djeca postanu anksiozna i da im je teško vezati se za roditelja.

Razvod braka svojih roditelja djeca doživljavaju kao gubitak. Naime, kako se nakon razvoda jedan od roditelja seli iz zajedničkog doma, dijete zapravo na neki način gubi jednog roditelja. U velikoj većini slučajeva taj roditelj ostaje bitan dio djetetovog života, uključen u njegov odgoj, plaća alimentaciju, provodi s djetetom svaki drugi vikend ili dva poslijepodneva sedmično, ali nije više s tim djetetom onako kao što je bio prije. Kada dijete dođe iz vrtića ili škole, neće zateći njegove papuče, njegovu četkicu za zube, kućni ogrtač ili novine koje je to jutro čitao. Jednostavno na neki način odlazi iz djetetovog života.

Za razliku od odraslih, djeca nemaju emotivnu i kognitivnu zrelost da shvate šta se događa s njihovim roditeljima. Pritom ne mogu da verbalizuju sve što misle i osjećaju (strah od napuštanja, zabrinutost za roditelje, tugu, ljutnju na roditelje, potištenost, usamljenost, odbačenost), ali svoja stanja često pokazuju ponašanjem (nemirom, frustracijom, agresijom, destrukcijom, nesanicom, raznim tjelesnim tegobama).

Nije rijetko da u takvim situacijama, djeca usljed takvog odrastanja postanu neposlušna, agresivna, depresivna i niskog samopoštovanja. Djeca iz brakova koji su protkani lošim odnosom i stalnim svađama, postanu društveno povučena i zbunjena, te je porodična medijacija jedna od poželjenih metoda za dobrobit, kako djece tako i odraslih, koji žive u takvim uslovima. Naravno, ukoliko je jedino razumno rješenje razvod braka, djeca treba da se osjećajui zaštićeno,

jer je bolje da ih odgaja angažovan i posvećen roditelj nego da budu izložena neprijateljskoj komunikacija među roditeljima, koja ponekad može da poprими nasilne i teške razmjere.

U partnerskim odnosima koji još uvijek nisu krunisani brakom, u nekim situacijama, tačnije konfliktima, poželjna je primjena medijacije. Socijalni rad u ovom slučaju može da se ogleda kroz savjetovanje mladih ljudi, učenje novih vještina i poboljšavanje komunikacije između partnera.

Upravljanje konfliktima je sve prisutnija tema. Međutim, kada se govori o upravljanju konfliktima u partnerskim odnosima, mora se istaći da se tome ne pridaje velika važnost. Organizuju se brojni treninzi, predavanja i radionice sa ciljem unapređenja komunikacijskih vještina ili identifikovanja problema npr. u radnim odnosima, ali sve je veća potreba za ovom temom u oblasti partnerskih odnosa. Odlika socijalnog rada kroz posredovanje ili savjetovanje u partnerskim odnosima može da se temelji prvenstveno na mapiranju konflikta. Potrebno je dobiti informacije o uzroku, učesnicima, njihovim iskustvima, ponašanjima, uvjerenjima i slično. Potrebno je da se stvori jasna slika konfliktne situacije. Poslije dobijanja cjelokupne slike, partnere je potrebno osposobiti za promjenu stilova ponašanja u konfliktu. Ono što je najznačajnije je energiju i kompetencije partnera usmjeriti ka zajedničkom rješavanju problema. Takođe, ne treba izgubiti iz vida da upravljanje konfliktima ne mora nužno značiti i njihovo smanjenje ili eliminisanje. To je samo potencijal koji se uči i uvježbava.

1.2.5. Teorije konfliktnih stilova

Jedna od pretpostavki za konstruktivno i nenasilno rješavanje sukoba jeste i poznavanje konfliktnih predispozicija učesnika sukoba, odnosno njihovih uobičajenih pristupa rješavanju sukoba. Dakle, jedan od faktora koji utiče na način rješavanja sukoba jeste konfliktni stil učesnika sukoba.

Na osnovu proučavanja ponašanja ljudi u konfliktnim situacijama došlo se na ideju o klasifikaciji tih ponašanja tj. određivanja i opisivanja tzv. konfliktnih stilova. U istraživanjima prošlog vijeka formulisane su različite klasifikacije obrazaca ponašanja u socijalnim sukobima (Wilmot i Hocker, 1998, prema Tatalović Vorkapić, Vlah, Mejovšek, 2012). Raznolikost klasifikacija je posljedica činjenice da su obrasci ponašanja u socijalnim sukobima istraživani više nego bilo koja druga tema u upravljanju interpersonalnim sukobima, a različiti autori definišu klasifikacije od dva do sedam obrazaca.

Često primjenjivan model u istraživanjima socijalnih sukoba i međuljudskih odnosa jeste klasifikacija s pet obrazaca ponašanja u socijalnim sukobima (Kilman i Thomas, 1975; Rahim,

1983; Rahim i Magner, 1995; prema Tatalović Vorkapić, Vlah, Mejovšek, 2012). Prema pomenutim autorima ova klasifikacija temelji se na modelu dvostruke brige, te se stilovi rješavanja konflikata određuju na osnovu dva kriterijuma - briga koju vodimo o sebi i briga koju vodimo o drugoj strani u konfliktu, pri čemu je *briga za sebe stepen u kojem osoba nastoji da ostvari svoje ciljeve i interese, mjera koliko joj je važno da zadovolji svoje potrebe, a briga za drugog podrazumijeva stepen u kojem osoba vodi računa o potrebama druge strane u konfliktu, koliko joj je stalo do dobrog odnosa sa tom osobom*. Polazeći od toga da u određenoj konfliktnoj situaciji briga za sebe i briga za drugog mogu biti slabog ili jakog intenziteta, kombinacijom ove dvije dimenzije, tj. njihova četiri pola, dolazi se do pet različitih stilova interpersonalnih konflikata: *popuštanje, dominacija, izbjegavanje, kompromis i integracija*. Integrativni pristup je stil koji miri, tj. integriše različite interese učesnika sukoba. Ovaj stil podrazumijeva uključivanje interesa i potreba aktera u konfliktu (tretirajući ih kao jednako vrijedne i jednakih prava), kao i traganje za solucijama koje će zadovoljiti obje strane. To je stil koji vodi „win-win“ ishodu (zajedničkoj pobjedi).

Ukoliko učesnici sukoba nemaju izgrađen integrativni stil ponašanja u konfliktu, treba ih osposobljavati za primjenu vještina nenasilne komunikacije i konstruktivnog rješavanja sukoba u neposrednom odnosu. Socijalni rad u tome može imati značajnu ulogu, kada su u pitanju korisnici sistema socijalne zaštite, pa i mladi parovi. Ukoliko je, pak, potrebno posredovanje u sukobima, jedan od primjerenih pristupa u konstruktivnom rješavanju sukoba može biti i medijacija.

2. EMPIRIJSKI DIO

2.1. Metodologija istraživanja

2.1.1. Predmet istraživanja

Sa stanovišta socijalnog rada smisao istraživanja partnerskih sukoba nalazi se u činjenici da su kvalitetni partnerski odnosi pretpostavka uspješnih bračnih odnosa, te da se u slučaju partnerskih sukoba mogu naći odgovarajući pristupi koji će doprinijeti, mirnom i konstruktivnom rješavanju sukoba, što je osnov za još kvalitetniji nastavak partnerske veze. Stoga, interesovanje za sukobe u partnerskim odnosima treba posmatrati u kontekstu problema očuvanja bračnih i porodičnih zajednica. Čovjek se rađa i živi u porodici. Cijeli život je vezan za porodicu. U porodici počinje i sa njom završava čovjekov život. Činom rađanja čovjek se identifikuje i dobija identitet porodice kojoj pripada. Članove porodice povezuje biološka veza rađanja kao poseban vid međusobne povezanosti. Za egzistenciju porodice i međusobne odnose članova porodice, pored ljubavi i uvažavanja, važno mjesto zauzimaju i bračni odnosi.

„U tom kontekstu zadatak socijalnog rada je, između ostalog, da omoguće kvalitetne veze između ljudi i različitih socijalnih sistema, tako što će obavještavati potencijalne korisnike podrške o postojanju i načinima funkcionisanja nekih sistema, uspostavljati veze između različitih sistema ili što će uticati na promjenu politike sistema prema potreba ili nekom tipu korisnika“ (Milosavljević, 2009: 165).

Danas mladi ulaze u brak nespremni jer nemaju nikakve uslove da u bračne vode uplove kao samostalne ličnosti. U najvećem broju slučajeva upuštaju se u brak onda kada istovremeno odluče da se osamostaljuju pa se sam proces osamostaljivanja i života van porodičnog doma vezuje i za prve bračne dane. Ako izuzmemo studente koji studiraju u drugom gradu, većina mladih nije ni imala priliku da živi samostalno prije zaključivanja braka. Obično se u situacijama osamostaljivanja na početku faze partnerskih odnosa brže smjenjuju. Kada se dođe do faze „ja“ umjesto „mi“ nastaje problem još ako se tome doda uloga roditelja stvari postaju teže i problematičnije. Zasnivanje braka bi svakako trebalo da se proprati makar on line savjetovanjem u kojem bi eminenti stručnjaci o najvažnijim detaljima napravili osvrt na bračne dužnosti i izazove ali i prednosti koje on nosi sa sobom. Nažalost, danas se naši preci vjerovatno ne bi mogli načuditi kako i na koji način se došlo u situaciju da se do juče za njih „banalne“ stvari tako problematizuju. Pored tranzicije i nezaobilazne emancipacije žena i parlamentarne demokratije, više ništa nije isto kao u doba naših predaka. Alijenacija galopirajući gazi nove generacije, a

opsjednutost društvenim mrežama i ocjenom javnosti preko istih postaje kao pandemija. U takvom svijetu sve smo bliži manjku druženja, poremećaju standarda koji su nekada važili, uvođenju pravila da se desilo samo ono što je uslikano, itd. Otuda se postavlja pitanje kako u takvoj atmosferi pričati o braku. Institut braka je narušen, a odnosi i sukobi idu negativnom spiralom. Sve u svemu, u brak treba da se uđe onda kada se u dubini i u tami najmračnijih tunela upali svjetlo u kome piše DA jer svaka dilema može da zvuči kroz koju godinu i fatalno.

Problem opstanka partnerskih veza, uključujući i bračne, je sve izraženiji na prostoru na kome će se provoditi istraživanje. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, u posljednjih nekoliko godina u Republici Srpskoj bilježi se konstantan porast broja razvedenih brakova (Republički zavod za statistiku Republike Srpske, 2016). Tako je 2011. godine evidentirano 886 razvoda, zatim 2012. godine broj razvedenih brakova bio je nešto malo manji nego prethodne godine i evidentirano je 878 razvoda, dok se u svim narednim godina broj povećavao, tako je 2013. godine bilo je 1052 razvoda, 2014. godine 1106, a 2015. godine 1143. U Republici Srpskoj u 2015. godini sklopljena su ukupno 5895 braka, a kako je navedeno, došlo je do 1143 razvoda. Dakle, svaki peti sklopljeni brak bio je razveden.

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, najveći broj razvedenih brakova zabilježen je u Banjoj Luci, zatim Bijeljini, Prijedoru, te Gradišci. U 2015. godini je u centrima za socijalni rad Republike Srpske provedeno 1302 postupaka miranja bračnih partnera (Republički zavod za statistiku Republike Srpske, 2016). Statistika pokazuje da se prosječno godišnje JU „Centru za socijalni rad“ Banja Luka obrati 240 bračnih partnera za provođenje postupka mirenja. Od tog broja, tek 15% parova se odluči da nastavi bračnu zajednicu. U 2015. godini u JU „Centru za socijalni rad“ Banja Luka broj postupaka mirenja znatno se povećao. Naime, 2014. godine broj predmeta postupaka mirenja bračnih supružnika bio je 265, dok se u 2015. godini broj postupaka povećao na 309.

Nije li onda, sasvim opravdano razmišljati o kvalitetu partnerskih odnosa prije stupanja mladih ljudi u brak, posebno na području grada Banja Luka, gdje je, kako smo već naveli, zabilježen veliki broj razvedenih brakova?

Opšta polazna pretpostavka jeste da dobro poznavanje uzroka i karakteristika partnerskih sukoba, može biti valjan osnov za planiranje mjera, usluga i aktivnosti u socijalnom radu sa mladim parovima prije stupanja u brak. Predbračno savjetovanje, informativne kampanje, kao i vidovi neformalne medijacije mogu biti neki od odabranih pristupa koji harmonizuju predbračne partnerske odnose i pripremaju mlade ljude za krajnje odgovorne životne uloge - uloge bračnog partnera i roditelja. Izvjesno je da bi se na ovaj način prevenirali sukobi u bračnom i porodičnom životu, te preduprijedio krajnje nepovoljan ishod – razvod braka.

Na osnovu ovako formulisanog problema istraživanja, predmet istraživanja u ovom radu su partnerski sukobi mladih, s obzirom na pol partnera i trajanje partnerskog odnosa.

2.1.2. Cilj istraživanja

Naučni cilj istraživanja je naučna deskripcija, čiji je cilj svestrano i objektivno sagledavanje predmeta istraživanja (Lakićević, Knežić, 2013). Sa naučnog aspekta, istraživanje ima za cilj naučnu deskripciju partnerskih sukoba s obzirom na pol i trajanje partnerskog odnosa. Ovim istraživanjem želi se doći do podataka o načinima funkcionisanja u partnerskim sukobima, odnosno najčešćim stilovima ponašanja u sukobu, te njihovoj povezanosti sa polom partnera i trajanjem partnerskog odnosa.

Naučni cilj istraživanja je da se dođe do relevantnih saznanja koja bi se kasnije mogla iskoristiti u poboljšavanju partnerskih odnosa koji predstavljaju temelj nastanka budućih porodica.

U tom smislu, glavni cilj/zadatak istraživanja je produblјivanje spoznaje o partnerskim odnosima mladih u ranoj odrasloj dobi kroz utvrđivanje povezanosti između stilova rješavanja partnerskih sukoba, pola partnera i trajanja partnerske veze ispitanika. Kroz analizirane pokazatelje želi se provjeriti kakva je uloga pola partnera i vremenske dimenzije trajanja partnerskog odnosa u učestalosti korištenja određenih stilova ponašanja partnera u partnerskim sukobima.

U budućnosti, ovo istraživanje može biti polazna osnova, za neka kompleksnija istraživanja partnerskih sukoba i mogućim načinima njihovog rješavanja.

Društveni (praktični) cilj jeste proširenje spoznaja o partnerskim sukobima, koje mogu biti korisne za praksu socijalnog rada. Naime, na osnovu saznanja o konfliktnim stilovima mladih koji su u partnerskoj vezi, mogu se osmisliti pristupi u socijalnom radu kojima se predupređuju bračni sukobi, a u krajnjoj instanci i razvodi brakova. Jedan od tih pristupa može biti predbračno savjetovanje, koje nije dovoljno zastupljeno u praksi socijalnog rada.

Od nauke socijalnog rada, koja je po svojoj suštini aplikativna, očekuje se da rezultatima svojih istraživanja doprinese pozitivnom mijenjanju društvenih okolnosti i unapređenju prakse socijalnog rada. Stoga, naučni značaj treba sagledavati kroz nastojanje da rezultati istraživanja budu primjenjivi u praksi, a to u ovom istraživanju podrazumijeva utvrđivanje povezanosti između stilova partnerskih sukoba, pola partnera i trajanja partnerske veze ispitanika. Na taj način biće izloženi neki novi segmenti analize partnerskih odnosa mladih u ranoj odrasloj dobi. Rezultati istraživanja ponudiće izvorna saznanja o boljem razumijevanju dinamike razvoja

partnerskih odnosa, čime će se dati doprinos unapređenju kvalitetnog preventivnog i savjetodavnog rada s mladim osobama s ciljem razvijanja njihovih konstruktivnih vještina za rješavanje partnerskih sukoba. Ovo istraživanje će, takođe, moći da posluži za dalji razvoj medijacije u socijalnom radu.

Istraživanje treba da ponudi rješenja za unapređenje učinaka socijalnih radnika u području očuvanja i unapređenja partnerskih odnosa.

Praksa socijalnog rada u tretmanu porodica i bračnih parova pokazuje da partnerski odnosi predstavljaju vrstu interpersonalnih odnosa koji čine posebno pogodno tlo za pojavu sukoba. Očigledno je da rad sa partnerskim sukobima čini nezaobilazni dio tretmana parova koji se susreću sa ozbiljnim problemima u svom partnerskom funkcionisanju.

Praktična svrha ovog istraživanja vidljiva je u boljem razumijevanju dinamike razvoja partnerskih odnosa čime se želi dati doprinos unapređenju savjetodavnog rada sa mladim osobama s ciljem razvijanja njihovih konstruktivnih vještina za rješavanje partnerskih sukoba.

Istraživanje ima za cilj da obezbijedi pouzdane informacije o aktuelnom stanju partnerskih odnosa mladih na području grada Banja Luka. Ljudi su društvena bića. Zbog svoje potrebe za drugim ljudima stvaraju se interpersonalne veze, a te veze utiču na dobrobit pojedinca i cijele vrste. Ljudi imaju univerzalnu potrebu za emocionalnim vezama s drugim ljudima. Partnerski odnosi su odnosi dva ljudska bića, koji sadrže nešto posebno, nešto što drugi odnosi između dva bića nemaju. Stoga je društveni cilj ovog istraživanja ispitati kako to dvoje ljudi najčešće funkcionišu kada dođe do konflikta i koji su to najčešći stilovi ponašanja. Takođe, cilj je podsticanje medijacije u oblasti rješavanja partnerskih sukoba, edukacije mladih za nenasilnu komunikaciju, ali i socijalnih radnika za ovaj vid psihosocijalnog rada.

Specifični ciljevi/zadaci su:

1. utvrditi učestalost korištenja pojedinih stilova rješavanja u partnerskim sukobima ispitanika (***popuštanje, dominacija, povlačenje, kompromis, integrisanje***);
2. utvrditi postoji li statistički značajna razlika u načinu rješavanja partnerskih sukoba ispitanika u zavisnosti od pola partnera;
3. utvrditi postoji li statistički značajna razlika u načinu rješavanja partnerskih sukoba ispitanika u zavisnosti od dužine trajanja partnerske veze.

2.1.3. Hipotetički okvir

Generalna hipoteza se odnosi na to da postoje statistički značajne razlike između učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba, s jedne strane, te pola partnera i trajanja partnerskog odnosa, s druge strane.

Prva posebna hipoteza

Postoje statistički značajne razlike u učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba ovisno o polu ispitanika. Očekuje se da će u partnerskim sukobima muškarci izvještavati o češćem ličnom korištenju konfliktnog stila dominacija/pobjeđivanje, a žene o češćem korištenju konfliktnog stila saradnja/integracija.

Druga posebna hipoteza

Postoje statistički značajne razlike u učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba ovisno o trajanju partnerske veze. Očekuje se da će ispitanici u vezama kraćeg trajanja češće koristiti saradnju, popuštanje i povlačenje, a u dugotrajnim vezama dominaciju/pobjeđivanje.

2.1.4. Metode istraživanja

U ovom dijelu rada su navedene metode koje su korištene, kako i zašto su odabrane.

Kada je riječ o osnovnim i opštim naučnim metodama, u radu su korištene metode indukcije i dedukcije, deskriptivna metoda, naučna analiza i sinteza.

Primijenjena je i statistička metoda, kako u fazi prikupljanja i razvrstavanja prikupljenih podataka, tako i u fazi obrade podataka.

Za dokazivanje posebnih i generalne hipoteze koristiće se metoda ispitivanja, pomoću upitnika i skalera, koji su konstruisani i provjereni u prethodnim istraživanjima, a odabrani su shodno predmetu i cilju ovog istraživanja.

2.1.5. Istraživački instrumenti

U istraživanju su korišteni sljedeći instrumenti:

- Upitnik o opštim podacima ispitanika i trajanju partnerske veze i
- Skale stavova o konfliktnim stilovima partnera pri rješavanju partnerskih sukoba.

Prvi instrument, Upitnik o opštim podacima ispitanika i trajanju partnerske veze poslužio je za prikupljanje podataka o polu, životnoj dobi, obrazovnom nivou, stručnoj spremi ispitanika, kao i podataka o dužini trajanja partnerske veze.

Drugi instrument odabran je na osnovu prethodnog izučavanja literature u kojoj su opisani instrumenti za ispitivanje konfliktnih stilova i obrazložena njihova valjanost i pouzdanost. Teorijska osnova za izradu čestica skale stavova prema obrascima ponašanja u socijalnim sukobima je model klasifikacije od pet obrazaca ponašanja u socijalnim sukobima (Wilmot i Hocker 1998, Weeks 2000, prema Tatalović Vorkapić, Vlah, Mejovšek, 2012). U istraživanju koje je provedeno 2012. godine (Tatalović Vorkapić, Vlah, Mejovšek), autori su pri konstruiranju skale stavova prema obrascima ponašanja u socijalnim sukobima pošli od 70 čestica koje teorijski obuhvataju pet obrazaca ponašanja u socijalnim sukobima. „Na temelju odabira čestica s najvišim koeficijentima diskriminativnosti i provedenom faktorskom analizom pod modelom glavnih komponenata H. Hotellinga uz primjenu Catellova Scree testa i oblamin rotaciju, konstruirana je konačna skala od 22 čestice grupirane u tri subskale: suradnje, izbjegavanja/prilagodbe i pobjeđivanja“ (Tatalović Vorkapić, Vlah, Mejovšek, 2012: 141). Međutim, pomenute autorke primjećuju da „trofaktorske modele obrazaca ponašanja u socijalnim sukobima češće pronalazimo u istraživanjima djece i adolescenata (Rubenstein i Feldman, 1993; Kimsey i Fuller, 2003), dok su višefaktorski modeli češće zastupljeni u istraživanjima ponašanja odraslih.

Budući da u ovom istraživanju uzorak čine mladi preko 20 godina bilo je opravdano da se za ispitivanje konfliktnih stilova u partnerskim vezama koristi petofaktorska skala sa 70 čestica koje teorijski obuhvataju pet obrazaca ponašanja u socijalnim sukobima. Za svaku od ovih čestica ispitanici su obilježavali na četverostepenoj skali stepen slaganja ili neslaganja s pojedinom tvrdnjom. Ponuđeni odgovori na četverostepenoj skali su: 1 - uopšte se ne slažem, 2 - uglavnom se ne slažem, 3 - uglavnom se slažem, 4 - u potpunosti se slažem.

Dakle, skala se sastoji od 70 čestica koje su grupisane u pet subskala sa po 14 čestica. Radi lakšeg praćenja i obrade podataka subskale su označene kao zasebne skale imenovane na sljedeći način: Skala D (dominacija/pobjeđivanje), Skala P (popuštanje), Skala I (izbjegavanje), Skala S (saradnja/integrisanje) i Skala K (kompromis).

2.1.6. Uzorak

Istraživanjem je bilo obuhvaćeno 200 ispitanika.

Uzorak ispitanika je strukturiran prema polnoj pripadnosti, uzrasnoj dobi i činjenici da se ispitanici nalaze u partnerskoj vezi.

Polnu struktura ispitanika činilo je 100 muškaraca i 100 žena.

Uzorak je činilo 200 studenata sa četiri fakulteta Univerziteta u Banjaluci. Radi proporcionalne zastupljenosti studenata prirodnih, tehničkih, biotehničkih i društvenih nauka odabrano je po 50 ispitanika sa sljedećih fakulteta: Prirodno-matematički fakultet (prirodne nauke), Arhitektonski fakultet (tehničke nauke), Poljoprivredni fakultet (biotehničke nauke) i Fakultet političkih nauka (društvene nauke). Odabir fakulteta izvršen je prema Pravilniku o naučnim i umjetničkim oblastima, poljima i užim oblastima (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 58/07).

S obzirom na uzrasnu dob, uzorak su činili polaznici različitih godina navedenih studija čije su godine života u rasponu od 20 do 25 godina.

Dakle, za ispitivanje u ovom istraživanju odabrani su mladi ljudi, u ranoj odrasloj dobi, u razdoblju kada se stvaraju temelji partnerskih odnosa koji u bitnoj mjeri određuju kasniji razvoj i kvalitet partnerskih odnosa, a samim tim utiču i na cjelokupno funkcionisanje budućih porodica.

Shodno postavljenim istraživačkim zadacima i hipotezama, uzorkom je obuhvaćena selekcionirana skupina studenata koji su u partnerskoj vezi.

2.1.7. Teritorijalno i vremensko određenje istraživanja

Istraživanje je provedeno na području Grada Banja Luka. Podaci su prikupljeni metodom ispitivanja studenata na četiri navedena fakulteta, uz prethodno dobijenu saglasnost dekana fakulteta i pojedinih predmetnih profesora na čijim časovima je provedeno ispitivanje.

Na samom početku ispitanicima je kratko obrazložena svrha ispitivanja i praktična vrijednost dobijenih rezultata, te su pozvani na iskrenu saradnju. Ispitanici su popunjavali upitnike individualnim tempom, uz mogućnost dobijanja dodatnih objašnjenja od strane istraživača. Pretpostavljeno vrijeme potrebno za ispunjavanja upitnika bilo je oko 30 minuta. Nakon popunjavanja upitnika, bila je ostavljena mogućnost da se ispitanici obrate istraživaču za bilo koju dodatnu informaciju ili sugestiju u vezi sa istraživačkom temom.

2.1.8. Obrada podataka

Za unos i obradu podataka korišten je programski paket SPSS verzija 22. Prilikom utvrđivanja rezultata istraživanja posmatrane su frekvencije pet konfliktnih stilova, te su upoređene njihove aritmetičke sredine. Varijable su kvantifikovane na način da se za svakog ispitanika saberu frekvencije svakog pojedinog modaliteta stila. Konkretno, aritmetičke sredine dobijene su na način da se od svih ispitanika saberu njihovi odgovori (za pojedini stil) te podijele s brojem ispitanika.

Podaci dobijeni opisanim instrumentima analizirani su pomoću metoda deskriptivne statistike, izračunavanja statističke značajnosti razlike hi-kvadrat testom, te analizom varijance.

2.1.9. Kratak osvrt na postupak ispitivanja

Za potrebe istraživanja u ovom master radu, bilo je predviđeno anketiranje 200 osoba, tačnije 100 žena i isto toliko muškaraca koji su u partnerskom odnosu. Pri tom, starosna granica ispitanika je bila od 20 do 25 godina i to na uzorku od po 50 osoba sa sljedeća četiri fakulteta: Fakultet političkih nauka, Prirodno-matematički fakultet, Arhitektonski fakultet i Poljoprivredni fakultet.

Sam proces ispitivanja planiran je tako da se angažuju četiri anketara koja će pronaći osobe koje su u partnerskom odnosu i koji će obaviti posao anketiranja. Anketari su bili studenti ili nezaposleni ljudi koji su od ranije poznavali autoru master rada i za koje se smatralo da će predviđeni posao obaviti odgovorno i stručno. Međutim, situacija se nije baš odvijala onako kako je planirano.

Naime, prije samog anketiranja, anketari su dobili jasna uputstva. Objašnjeno im je na šta je trebalo posebno da obrate pažnju, a to je pol ispitanika i trajanje partnerskog odnosa. Radi lakšeg anketiranja i organizovanja cjelokupnog procesa, svaki anketar je bio zadužen za jedan od fakulteta i imao je uzorak od 50 ispitanika. Svim anketarima je naglašeno da je potrebno ispitanicima objasniti svrhu, cilj i namjenu istraživanja, ko vrši istraživanje, na koji način su oni odabrani kao uzorak, da je upitnik anonimn, te da na kraju upitnika treba iskazati zahvalnost ispitaniku na učestvovanju u istraživanju. S obzirom na to da se često dešava da pitanja (tvrdnje) imaju različita značenja za različite ispitanike, ovaj nedostatak je otklonjen tako što su upitnike administrirali upravo anketari. Upitnik obuhvata pet skala koje se odnose na konflikte stilove. Od ispitanika se očekivalo da na svakoj skali daju odgovore od 1 do 4, s tim da je 1 - značilo da se

uopšte ne slažu, 2 - da se uglavnom ne slažu, 3 - da se uglavnom slažu i 4 - da se u potpunosti slažu sa ponuđenom tvrdnjom.

Zadatak anketara bio je da detaljno prođe upitnik i da, ukoliko se desi da neka tvrdnja nije jasna, daju dodatno objašnjenje ispitanicima. S obzirom na to da je upitnik korektno oblikovan, uredan, bez grešaka, pregledan i sistematičan, ispitivanje je, u tom dijelu, prošlo veoma dobro.

Međutim, bez obzira na slobodno vrijeme anketara i naknadu koju su dobili, neki od njih su odustali od anketiranja, jer su imali poteškoće u pronalaženju studenata u predviđenoj starosnoj grupi, a pri tome i u partnerskom odnosu. Zbog toga je autor ovog rada preuzeo posao anketiranja. Od ukupno 200 planiranih upitnika, poslije mjesec dana, popunjeno je tek 87 upitnika. Ispitivanje je na kraju trajalo nešto više od dva mjeseca.

Kako bi se proces anketiranja ubrzao, putem e-mail-a upitnik je prosljeđen prijateljima kojima je dato jasno uputstvo ko može da ga popuni, te su zamoljeni da, poštujući zadane kriterije, upitnik šalju i svojim kolegama. Na Fakultetu političkih nauka, nije bilo značajnijih problema, s obzirom na to da se radi o fakultetu na kome je tokom studiranja stvorena mreža kolega, te su relativno brzo upitnici popunjeni. Međutim, na drugim fakultetima nije bilo lako doći do ispitanika. Mnogo vremena je posvećeno umrežavanju ljudi putem e-maila, koji bi mi mogli popuniti upitnik.

Do ispitanika se dolazilo nasumičnim odabirom, neki su ispitivani pojedinačno, a neki grupno. Tokom ispitivanja profesori na fakultetima su pokazali razumijevanje, dozvolivši da se na njihovim predavanjima obavi ispitivanje, kako bi se na kraju ispunio predviđeni broj upitnika.

Tokom cijelog procesa anketiranja, ispitanicima je naglašavano da nema pogrešnih odgovora i da je najvažnije da iskreno odgovore koliko se slažu sa datom tvrdnjom. Prednost neposrednog rada sa ispitanicima ogledala se u tome što je autor rada mogao da pruži sva potrebna dodatna pojašnjenja, tako izbjegavajući greške u popunjavanju.

S obzirom na to da je upitnik prilagođen rječniku ispitanika, naglašeno je da je bitno da ispitanici odgovore na sva pitanja, odnosno da odaberu na svim skalama, ponuđene opcije, bez posebnog slijeda koji se mora strogo poštovati. Takođe, ispitanici su upoznati s tim na koji način će se podaci obrađivati i rečeno im je da, ukoliko neko od njih bude zainteresovan za rezultate istraživanja, može da se javi kada sve to bude uobličeno u master radu.

2.2. Rezultati istraživanja

2.2.1. Struktura ispitanika

U ovom dijelu prikazani su podaci o strukturi ispitanika s obzirom na njihovu starosnu dob, pol, mjesto prebivališta, godinu studiranja, fakultet na kome studiraju i dužinu trajanja partnerskog odnosa.

U tabeli 1. je prikazana struktura ispitanika prema starosnoj dobi. Uzorak mladih u starosnoj dobi od 20 do 25 godina je izabran kako bi saznali svojstva njihovog funkcionisanja u rješavanju partnerskih sukoba. Ovo je važna komponenta jer u ovoj dobi mladi najčešće se odlučuju na ozbiljnije partnerske veze koje se kasnije krunišu brakom.

Načini rješavanja partnerskih odnosa veoma su važni jer će umnogome uticati na cjelokupnu strukturu porodice i način funkcionisanja. Iako porodica ima svoje dobro poznate funkcije i uloge u društvu, danas je suočana sa mnogim teškoćama i problemima o kojima se nedovoljno priča.

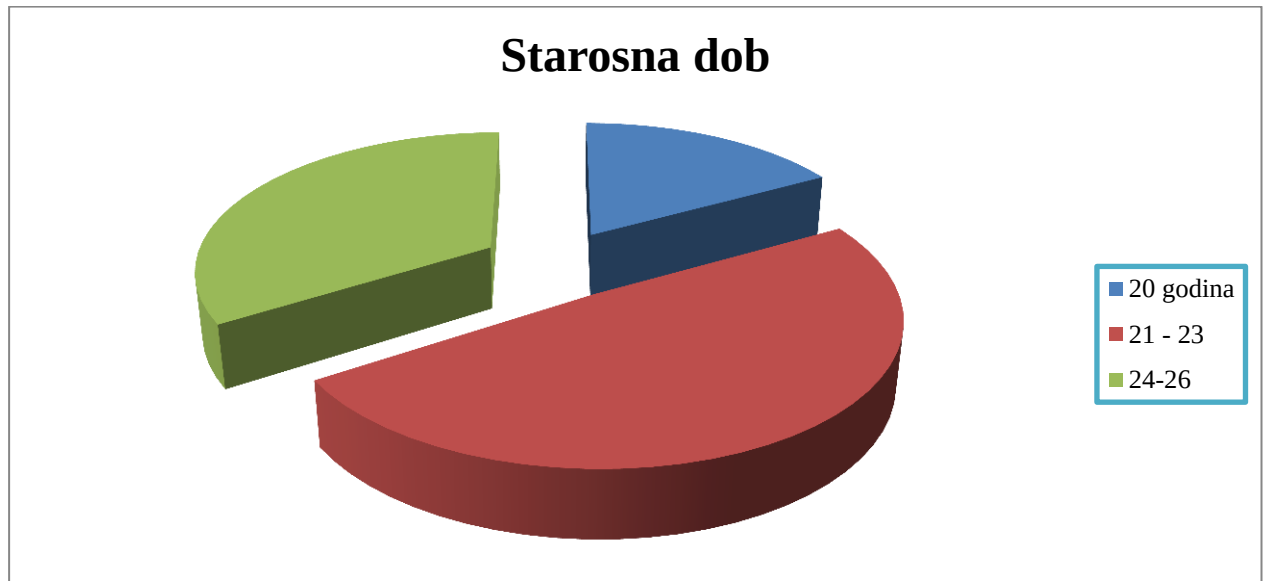
Promjene koje se odvijaju velikom brzinom u svim segmentima savremenog društva ostavljaju značajne posljedice na stanje, razvoj, ulogu i mjesto porodice u društvu, tako da je kvalitet odnosa dvoje mladih ljudi i prije formiranja porodice veoma bitan.

Tabela 1.
Struktura ispitanika prema starosnoj dobi

Starosna dob	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
20 godina	34	17,0	17,0	17,0
21 – 23	98	49,0	49,0	66,0
24-26	68	34,0	34,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Od ukupnog broja studenata, najveći broj ispitanika ima od 21 do 23 godine (49%), zatim idu ispitanici koji se nalaze u starosnoj dobi od 24 do 26 godina (34%), najmanji broj ispitanika ima 20 godina (17%).

Grafikon 1.
Struktura ispitanika prema starosnoj dobi

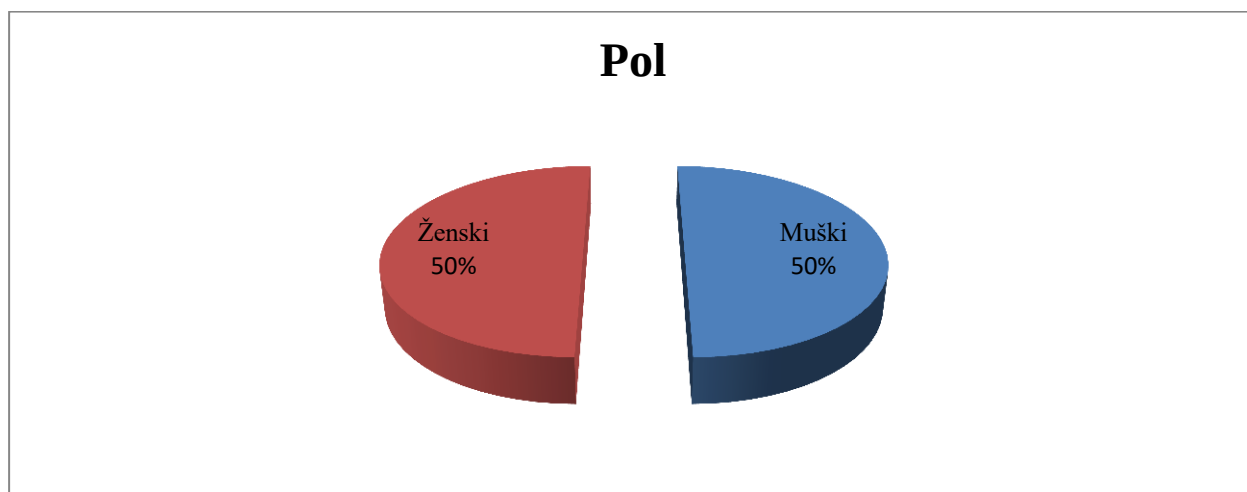
U daljem tekstu je prikazana struktura ispitanika prema polu. U tabeli 2. jasno se vidi da je u toku istraživanja bio zastupljen isti broj muškaraca i žena.

Tabela 2.
Struktura ispitanika prema polu

Pol	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Muški	100	50,0	50,0	50,0
Ženski	100	50,0	50,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Istaživanje je vršeno na uzorku od 200 studenata od kojih je 100 muškog (50%), a 100 ženskog pola (50%).

Grafikon 2.
Struktura ispitanika prema starosonoj dobi

S obzirom na to da je postavljena generalna hipoteza o razlici između učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba s obzirom na pol partnera, kao i prva hipoteza koja se odnosi na značajne razlike u učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba ovisno o polu ispitanika, ispunjavanju kriterija polne strukture uzorka bila je posvećena posebna pažnja.

Razlike između muškaraca i žena se očituju u komunikaciji, svakodnevnom funkcionisanju, ponašanju, tako da nije ni čudno što u rješavanju konflikata koriste drugačije mehanizme, što će biti i objašnjeno u nastavku tekstu.

U tabeli 3. prikazani su podaci o mjestu prebivališta ispitanika. Istraživanje se provodilo na području grada Banja Luka. Banja Luka je administrativni centar Republike Srpske i njen najveći grad, te drugi po veličini grad u Bosni i Hercegovini.

Tabela 3.
Struktura ispitanika prema mjestu prebivališta

Prebivalište	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Grad	109	54,5	54,5	54,5
Prigradsko naselje	75	37,5	37,5	92,0
Selo	16	8,0	8,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

U toku istraživanja kao mjesto prebivališta, 109 studenata je navelo grad (54,5%), prigradsko naselje navelo je 75 studenata (37,5%), a najmanji broj ispitanika tačnije njih 16 navelo je selo kao mjesto prebivališta (8%).

Grafikon 3.
Struktura ispitanika prema starosnoj dobi

Kao što se iz grafikona vidi, većina ispitanika je skoncentrisana u gradu, što nije ni iznenađujuće, jer grad kao što je Banja Luka pruža širi spektar prilika za napredak u školovanju i profesionalnom životu. U gradu Banjaluci se održavaju brojne manifestacije različitih formi i sadržaja, kako društvenih tako i kulturnih, a postoji širok izbor noćnih izlazaka i provoda, što je takođe, mladima veoma važno u današnje vrijeme.

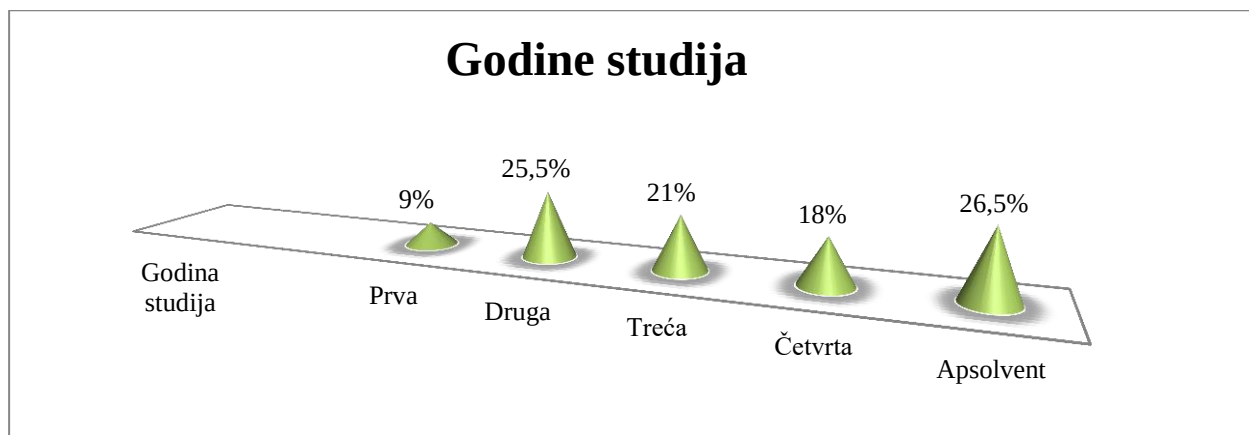
U daljem tekstu prikazana je struktura ispitanika prema godini studija. Kao što je već navedeno odabrani su ispitanici u ovoj uzrasnoj dobi u kojoj se može stvoriti osnova za stvaranje dobrog braka i porodičnih odnosa. Mladi moraju proći kroz proces u toku koga se obje osobe mijenjaju i sazrijevaju radi obostrane dobiti. Ljude obično niko ne sprema za taj proces i zato se on najčešće odvija kroz pokušaje i pogreške.

Tabela 4.
Struktura ispitanika prema godinama studija

Godina studija	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Prva	18	9,0	9,0	9,0
Druga	51	25,5	25,5	34,5
Treća	42	21,0	21,0	55,5
Četvrta	36	18,0	18,0	73,5
Apsolvent	53	26,5	26,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Što se tiče godina studija najveći broj ispitanika izjasnilo se kao apsolvent (26,5%). Zatim veliki broj ispitanika se nalazi na drugoj godini studija (25,5%). Na trećoj godini studija nalazi se 21% ispitanika, dok je nešto manji broj studenata trenutno na četvrtoj godini (18%). Najmanji broj ispitanika je na prvoj godini studija (9%).

Grafikon 4.
Struktura ispitanika prema mjestu prebivališta

S obzirom na to da je uzorak činilo 200 studenata sa četiri fakulteta Univerziteta u Banjaluci, radi proporcionalne zastupljenosti studenata prirodnih, tehničkih, biotehničkih i društvenih nauka, kao što je prikazano u tabeli 5. odabrano je po 50 ispitanika sa sljedećih fakulteta: Prirodno-matematički fakultet (prirodne nauke), Arhitektonski fakultet (tehničke nauke), Poljoprivredni fakultet (biotehničke nauke) i Fakultet političkih nauka (društvene

nauke). Odabir fakulteta izvršen je prema Pravilniku o naučnim i umjetničkim oblastima, poljima i užim oblastima (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 58/07).

Tabela 5.
Struktura ispitanika prema fakultetu

Fakultet	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Fakultet političkih nauka	50	25,0	25,0	25,0
Prirodno-matematički	50	25,0	25,0	50,0
Arhitektonski	50	25,0	25,0	75,0
Poljoprivredni	50	25,0	25,0	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Kao što je bilo predviđeno u istraživanju je učestvovalo po 50 studenata sa četiri fakulteta, što znači Prirodno–matematički fakultet 25%, Arhitektonski fakultet 25%, Poljoprivredni fakultet 25%, kao i Fakultet političkih nauka 25%.

25%

25%

25%

25%

Trajanje partnerskog odnosa je veoma važna stavka u ovom master radu, jer se generalna hipoteza odnosi na to da postoje statistički značajne razlike između učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba, s jedne strane, te pola partnera i trajanja partnerskog odnosa, s druge strane.

U tabeli 6. prikazana je struktura ispitanika prema dužini trajanja partnerskog odnosa .

Tabela 6.

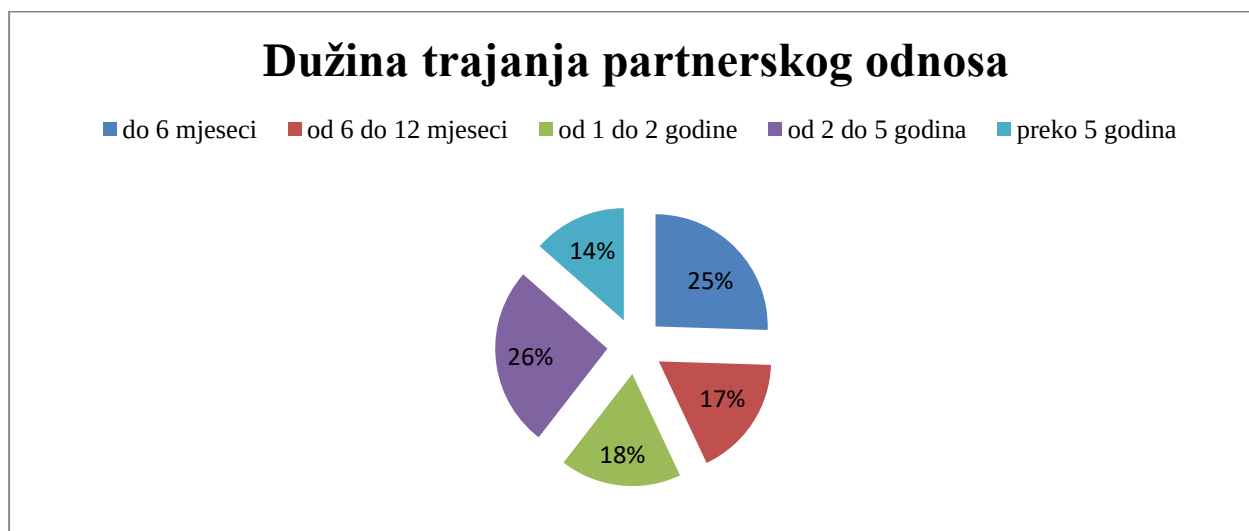
Struktura ispitanika prema dužini trajanja partnerskog odnosa

Dužina trajanja partnerskog odnosa	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
do 6 mjeseci	51	25,5	25,5	25,5
od 6 do 12 mjeseci	35	17,5	17,5	43,0
od 1 do 2 godine	35	17,5	17,5	60,5
od 2 do 5 godina	52	26,0	26,0	86,5
preko 5 godina	27	13,5	13,5	100,0
Total	200	100,0	100,0	

Deskriptivni pokazatelji o trajanju partnerskog odnosa ispitanika govore da u ukupnom uzorku studenata preovladavaju ispitanici koji izvješćuju da trajanje njihovog partnerskog odnosa iznosi od dvije do pet godina (26%). Zatim slijede osobe čiji partnerski odnos traje znatno kraće, do šest mjeseci (25,5%). Osobe sa dugogodišnjim vezama čije trajanje iznosi preko pet godina čine 13,5 %. Podjednako su zastupljeni partnerski odnosi u trajanju od šest do dvanaest mjeseci, kao i u trajanju od jedne do dvije godine sa 17,5%.

Grafikon 4.

Struktura ispitanika prema dužini trajanja partnerskog odnosa

Postoje statistički značajne razlike u učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba u zavisnosti od trajanja partnerske veze, pri čemu je polazna

pretpostavka bila da se očekuje da će ispitanici u vezama kraćeg trajanja češće koristiti „saradnju“, „popuštanje“ i „povlačenje“, a u dugotrajnim vezama „dominaciju/pobjeđivanje“.

2.2.2. Određivanje kriterija učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova

Tabela 7.
Medijan i kvartili za konfliktni stil „dominacija“

Dominacija		
N	Valid	200
	Missing	0
Median		27,00
Percentiles	25	21,00
	50	27,00
	75	34,00

Učestalost konfliktnog stila „dominacija“ određen je na taj način što je na osnovu rezultata dobijenih primjenom skalera (Skaler D) određen medijan i kvartile. Dobijeni kvartili su prvi Q1=21, drugi kvartil ili medijan Q2= 27 i treći kvartil Q3= 34. Na osnovu izračunatog medijana i kvartila određene su granice učestalosti ovog konfliktnog stila i to: niska dominacija od 14 do 21 bodova, umjerena od 22 do 27 bodova, visoka od 28 do 34 i izrazito visoka od 35 do 56 bodova.

Tabela 8.
Medijan i kvartili za konfliktni stil „popuštanje“

Popuštanje		
N	Valid	200
	Missing	0
Median		30,00
Percentiles	25	25,25
	50	30,00
	75	35,00

Učestalost konfliktnog stila „popuštanje“ određen je na taj način da su, na osnovu rezultata dobijenih primjenom skalera (Skaler P), određeni medijan i kvartile. Dobijeni kvartili

su prvi $Q1=25$, drugi kvartil ili medijan $Q2= 30$ i treći kvartil $Q3= 35$. Na osnovu izračunatog medijana i kvartila odredili smo granice učestalosti ovog konfliktnog stila i to: niska dominacija od 14 do 25 bodova, umjerena od 26 do 30 bodova, visoka od 31 do 35 i izrazito visoka od 36 do 56 bodova.

Tabela 9.

Medijan i kvartili za konfliktni stil „izbjegavanje“

Izbjegavanje		
N	Valid	200
	Missing	0
Median		33,00
Percentiles	25	27,00
	50	33,00
	75	40,00

Učestalost konfliktnog stila „izbjegavanje“ odredili smo na taj način što smo na osnovu rezultata dobijenih primjenom skalera (Skaler I) odredili medijan i kvartile. Dobijeni kvartili su prvi $Q1=27$, drugi kvartil ili medijan $Q2= 33$ i treći kvartil $Q3= 40$. Na osnovu izračunatog medijana i kvartila odredili smo granice učestalosti ovog konfliktnog stila i to: niska dominacija od 14 do 27 bodova, umjerena od 28 do 33 bodova, visoka od 34 do 40 i izrazito visoka od 41 do 56 bodova.

Tabela 10.

Medijan i kvartili za konfliktni stil „saradnja/integrisanje“

Saradnja/integrisanje		
N	Valid	200
	Missing	0
Median		45,00
Percentiles	25	40,00
	50	45,00
	75	50,00

Učestalost konfliktnog stila „saradnja/integrisanje“ određen je na taj način što su, na osnovu rezultata dobijenih primjenom skalera (Skaler S), određeni medijan i kvartile. Dobijeni kvartili su prvi $Q1=40$, drugi kvartil ili medijan $Q2= 45$ i treći kvartil $Q3= 50$. Na osnovu

izračunatog medijana i kvartila određene su granice učestalosti ovog konfliktnog stila i to: niska dominacija od 14 do 40 bodova, umjerena od 41 do 45 bodova, visoka od 46 do 50 i izrazito visoka od 51 do 56 bodova.

Tabela 11.
Medijan i kvartili za konfliktni stil „kompromis“

Kompromis		
N	Valid	200
	Missing	0
Median		35,00
Percentiles	25	29,00
	50	35,00
	75	41,00

Učestalost konfliktnog stila „kompromis“ određen je tako što su, na osnovu rezultata dobijenih primjenom skalera (Skaler K), određeni medijan i kvartile. Dobijeni kvartili su prvi $Q_1=29$, drugi kvartil ili medijan $Q_2= 35$ i treći kvartil $Q_3= 41$. Na osnovu izračunatog medijana i kvartila određene su granice učestalosti ovog konfliktnog stila i to: niska dominacija od 14 do 29 bodova, umjerena od 30 do 35 bodova, visoka od 36 do 41 i izrazito visoka od 42 do 56 bodova.

2.2.3. Odnos konfliktnih stilova i pola partnera

U području proučavanja partnerskih odnosa, postoji tendencija korištenja određenih konfliktnih stilova u odnosu na pol partnera. U tabeli 12. je prikazano korištenje konfliktnog stila „dominacija” s obzirom na pol partnera.

Tabela 12.

Učestalost konfliktnog stila „dominacija” s obzirom na pol partnera

Pol		Dominacija				Total
		1	2	3	4	
Muški	Count	15	20	27	38	100
	% within Pol	15,0%	20,0%	27,0%	38,0%	100,0%
Ženski	Count	37	34	22	7	100
	% within Pol	37,0%	34,0%	22,0%	7,0%	100,0%
Total	Count	52	54	49	45	200
	% within Pol	26,0%	27,0%	24,5%	22,5%	100,0%

Kada se analiziraju prikazani rezultati istraživanja, može se uočiti da od ukupnog broja ispitanika, 38% muškaraca ima izrazito visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „dominacija“, 27% studenata ima visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „dominacija“, 20% studenata ima umjerenu učestalost, a najmanji broj muškaraca ima nisku učestalost korištenja konfliktnog stila „dominacija“ (15%).

Kod žena je situacija znatno drugačija, što se može vidjeti i iz ponuđenih rezultata. Naime, najveći broj studentica se izjasnilo za nisku učestalost korištenja konfliktnog stila „dominacija“ (37%), nešto malo manji broj se izjasnio za umjereno korištenje konfliktnog stila „dominacija“ (34%). Od ukupnog broja ispitanika, za visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „dominacija“ izjasnilo se 22%, a najmanji broj studentica se izjasnio za izrazito visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (7%).

Tabela 13.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	34,803 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	37,273	3	,000
Linear-by-Linear Association	32,413	1	,000
N of Valid Cases	200		

a.0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 22,50.

Utvrdeni hi-kvadrat iznosi 34,803 pri $df=3$ i statistički je značajan na nivou 0,01.

Iz prikazanih podataka vidljivo je da postoji značajan odnos između učestalosti konfliktnog stila „dominacija“ i pola ispitanika.

Naime, ovdje je potvrđena prva posebna hipoteza, kao i generalna hipoteza, gdje se pretpostavilo da postoje značajne razlike između učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba, s jedne strane, te pola s druge strane.

Takođe, očekivalo se i potvrđeno je da u partnerskim sukobima muškarci izvještavaju o češćem ličnom korištenju konfliktnog stila „dominacija/pobjeđivanje“, dok je kod pripadnica ženskog pola ovaj konfliktni stil manje zastupljen. One češće koriste konfliktni stil „saradnja/integracija“, što će se i vidjeti iz rezultata prikazanih u daljem tekstu.

U vezi sa ovim nalazima treba se prisjetiti da je u tradicionalnom društvu postojala jasna podjela uloga u svim životnim aktivnostima. Za muškarca se podrazumijevalo da bude dominantan u svim sferama, pa je veća mogućnost nastanka konflikata. Muškarac je uvijek bio taj koji „lupa šakom od sto“ i donosi konačnu odluku. Žene su kroz istoriju bile orijentisane na posao u kući, brigu o djeci, dok je hranilac porodice bio muškarac. Muškarac se pitao i odlučivao o svemu, dok žena nije imala pravo glasa. Iako se razvojem društva, kulture, drugačijih vrijednosti i emancipacijom žena to dosta izmijenilo, ipak je ta dominantnost, nekad i samo prividna, duboko ukorijenjena u naše društvo, pa otuda ne treba da iznenađuje to što muškarci „dominaciju“ najčešće koriste kao konfliktni stil u partnerskim odnosima.

U tabeli 14. je prikazano korištenje konfliktnog stila „popuštanje” s obzirom na pol partnera.

Tabela 14.
Učestalost konfliktnog stila „popuštanje” s obzirom na pol partnera

Pol		Popuštanje				Total
		1	2	3	4	
Muški	Count	16	35	28	21	100
	% within Pol	16,0%	35,0%	28,0%	21,0%	100,0%
Ženski	Count	34	25	21	20	100
	% within Pol	34,0%	25,0%	21,0%	20,0%	100,0%
Total	Count	50	60	49	41	200
	% within Pol	25,0%	30,0%	24,5%	20,5%	100,0%

Na osnovu dobijenih pokazatelja može se uočiti da od ukupnog broja ispitanika, najviše muškaraca ima umjerenu učestalost korištenja konfliktnog stila „popuštanje“ (35%), 28% studenata ima visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „popuštanje“. Od ukupnog broja ispitanika 21% studenata ima izrazito visoku učestalost, dok najmanji broj ima nisku učestalost korištenja konfliktnog stila „popuštanje“ (16%).

Kod žena je situacija nešto drugačija. Naime, najveći broj studentica se izjasnilo za nisku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (34%), nešto malo manji broj se izjasnio za umjereno korištenje konfliktnog stila „popuštanje“ (25%). Od ukupnog broja studentica, za visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „popuštanje“ izjasnilo se 21%, a najmanji broj se izjasnio za izrazito visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (20%).

Tabela 15.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,171 ^a	3	,027
Likelihood Ratio	9,330	3	,025
Linear-by-Linear Association	3,151	1	,076
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 20,50.

Utvrđeni hi-kvadrat iznosi 9,171 pri df=3 i statistički je značajan na nivou 0,05.

U daljem tekstu prikazano je korištenje konfliktnog stila „izbjegavanje“ s obzirom na pol partnera. Izbjegavanje kao konfliktni stil nije podesno rješenje.

Naime, ako se razgovara sa osobom koja umije da se ponaša u konfliktnim situacijama, dobro je da se odmah ukaže na neslaganje. Što manje vremena prođe, veća je mogućnost da će se sukob riješiti. Konflikte je dobro odmah rješavati zbog toga da se stvari i neprijatna osećanja ne gomilaju, jer im se tako daje i veća vrijednost.

Dobro je, takođe, rješavati ih u četiri oka, kao i to da ne tražimo od drugih ljudi da nam pomažu i presuđuju ko je u pravu. Jedino je dobro konflikt odložiti u onim situacijama gdje osoba osjeća bijes, a ne ljutnju.

Na taj način će se intenzitet emocija smanjiti i kada se situacija smiri moći će se na mnogo konstruktivniji način riješiti problem.

Tabela 16.

Učestalost konfliktnog stila „izbjegavanje” s obzirom na pol partnera

Pol		Izbjegavanje				Total
		1	2	3	4	
Muški	Count	22	21	34	23	100
	% within Pol	22,0%	21,0%	34,0%	23,0%	100,0%
Ženski	Count	33	25	23	19	100
	% within Pol	33,0%	25,0%	23,0%	19,0%	100,0%
Total	Count	55	46	57	42	200
	% within Pol	27,5%	23,0%	28,5%	21,0%	100,0%

Prema prikazanim rezultatima uočava se da se najveći broj muškaraca (34%) izjasnio za visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „izbjegavanje“. Manji broj (23%) izjasnio se za izrazito visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila, dok se skoro isti broj ispitanika muškog pola izjasnilo za nisku (22%) i umjerenu učestalost korištenja „izbjegavanja“ (21%).

Kod žena je utvrđeno da se u rješavanju partnerskog sukoba najveći broj izjasnio za nisko učešće konfliktnog stila „izbjegavanje“. Za umjereno korištenje izjasnilo se 25%, a nije velika razlika ni kod visoke učestalosti konfliktnog stila „izbjegavanje“ gdje se izjasnilo 23%, te izrazito visoke 19%.

Na osnovu ovih podataka može se uočiti da muškarci mnogo češće izbjegavaju konflikte u odnosu na žene. Pretpostavka je da se vjerovatno vode činjenicom da mjenjanje teme pomaže da se sukob izbjegne ili riješi. Mada, treba biti svjestan činjenice da to apsolutno nije tako. Ovo se može povezati i sa tim da muškarci sporije sazrijevaju od žena i često ne razmišljaju o tome koliko izbjegavanje može da bude kamen spoticanja u budućem odnosu.

Ovdje treba istaći da se izbjegavanjem sukoba uskraćuje mogućnost napredovanja u ličnom i partnerskom odnosu. Na taj način se pospešuje da sukob bude u budućnosti još gori, a frustracija veća.

Tabela 17.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	5,052 ^a	3	,168
Likelihood Ratio	5,081	3	,166
Linear-by-Linear Association	3,685	1	,055
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 21,00.
Nije statistički značajan.

U daljem tekstu prikazani su rezultati istraživanja korištenja konfliktnog stila „saradnja/integracija“ u odnosu na pol partnera.

Tabela 18.
Učestalost konfliktnog stila „saradnja/integriranje” s obzirom na pol partnera

Pol		Saradnja				Total
		1	2	3	4	
Muški	Count	46	26	18	10	100
	% within Pol	46,0%	26,0%	18,0%	10,0%	100,0%
Ženski	Count	5	25	41	29	100
	% within Pol	5,0%	25,0%	41,0%	29,0%	100,0%
Total	Count	51	51	59	39	200
	% within Pol	25,5%	25,5%	29,5%	19,5%	100,0%

Rezultati su pokazali da u partnerskim odnosima muškarci najčešće imaju nisku učestalost korištenja konfliktnog stila „saradnja/integriranje“ (46%). Kada se dalje posmatraju rezultati istraživanja, može se uočiti da od ukupnog broja ispitanika, 26% muškaraca ima umjerenu učestalost korištenja konfliktnog stila „saradnja/integriranje“, 18% studenata ima

visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „saradnja/integrisanje“ , a najmanji broj muškaraca ima veoma visoku učestalost (10%).

Kod žena situacija je znatno drugačija, što se može vidjeti iz ponuđenih rezultata. Naime, najmanji broj studentica se izjasnilo za nisku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (5%), a 25% se izjasnilo za umjereno korištenje konfliktnog stila „saradnja/integrisanje“. Od ukupnog broja ispitanika, za visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „saradnja/integrisanje“ izjasnilo se 41% žena, a 29% se izjasnilo za izrazito visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila.

Na osnovu ovih rezultata, može se konstatovati da je potvrđena prva posebna hipoteza gdje se pretpostavljalo da žene češće od muškaraca koriste konfliktni stil „saradnja/integrisanje“.

Iako je u proteklom vremenu došlo do izmjene društvenih kretanja u kontekstu veće ravnopravnosti žena, tradicionalna shvatanja braka i porodice i dalje odolijevaju. Svjedoci smo da se djevojčice još uvijek vaspitavaju u skladu sa očekivanjima da je njihov glavni cilj da brinu o drugima.

Ženska djeca se odgajaju tako da se osjećaju ostvareno kada pomažu članovima porodice, te da se lično razvijaju i grade harmonične odnose.

One se od malih nogu tako oblikuju da u budućnosti preuzmu brigu o domaćinstvu i vaspitanju djece. Otuda se može zaključiti da se kod žena vremenom razviju veća intuitivnost, brižnost, emocionalna otvorenost i saosjećajnost (empatija) za potrebe drugih, te izraženije preuzimanje odgovornosti za porodične odnose. Ove odlike ih pripremaju za uloge koje imaju u porodici - kao mirotvorke u porodičnim konfliktima, koje se prilagođavaju interesima porodice, podređujući im ponekad i svoju profesionalnu karijeru.

Grub početak komunikacije u vezi ili braku najavljuje i takav kraj. Kada jedan od partnera počinje razgovor grubo, sa negativnim pristupom, optužbama, prezirom, teško je očekivati da sve dalje teče u dobrom, pozitivnom pravcu i da će se završiti u pozitivnom tonu. Još manje se može očekivati rješavanje problema.

Obično grubim iznošenjem primjedbi dolazi do usložavanja problema i promjene dinamike u partnerskom odnosu. Zbog toga je ova komponenta rada veoma važna i ističe spremnost žene na konstruktivno rješavanje problema, te podsticanje saradnje i razumijevanja.

Tabela 19.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	51,203 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	56,875	3	,000
Linear-by-Linear Association	45,201	1	,000
N of Valid Cases	200		

a.0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 19,50.

Utvrđeni hi-kvadrat iznosi 51,203 pri df=3 i statistički je značajan na nivou 0,01.

Tabela 20. prikazuje rezultate istraživanja korištenja konfliktnog stila „kompromis” s obzirom na pol partnera.

Kompromis je spremnost odricanja od nečega u zamjenu za nešto drugo. Kompromis je sastavni dio života, pa tako i odnosa. Svako od nas ima određene fizičke, emocionalne i kognitivne potrebe koje se javljaju u različito vrijeme, na različite načine, u različitim intenzitetima. Ovisno o njima, treba da se prilagođavamo jedni drugima.

Tabela 20.
Učestalost konfliktnog stila „kompromis” s obzirom na pol partnera

Pol		Kompromis				Total
		1	2	3	4	
Muški	Count	32	31	25	12	100
	% within Pol	32,0%	31,0%	25,0%	12,0%	100,0%
Ženski	Count	21	19	27	33	100
	% within Pol	21,0%	19,0%	27,0%	33,0%	100,0%
Total	Count	53	50	52	45	200
	% within Pol	26,5%	25,0%	26,0%	22,5%	100,0%

Prema prikazanim rezultatima istraživanja, najveći broj muškaraca (32%) izjasnio se za nisku učestalost korištenja konfliktnog stila „kompromis“. Nešto manji broj (31%) izjasnio se za umjerenu učestalost korištenja ovog konfliktnog stila, dok se 25% muškaraca izjasnilo za visoku učestalost korištenja konfliktnog stila „kompromis“, a najmanji broj, za izrazito visoku učestalost ovog konfliktnog stila (12%).

Kod žena je utvrđeno da se u rješavanju partnerskog sukoba najveći broj izjasnio za izrazito visoku učestalost konfliktnog stila „kompromis“ (33%). Nešto malo manji broj se izjasnio za visoko učešće ovog konfliktnog stila (27%). Za umjereno korištenje izjasnilo se 19%, dok se za nisko učešće izjasnilo 21% žena.

U kompromisu nema pobjednika ni gubitnika. Kompromis je najčešće brzo obostrano rješenje koje djelimično zadovoljava obje strane i traži se prihvatljivo, a ne optimalno rješenje. Privremeno rješenje složenih pitanja koja ne mogu odmah biti riješena. Odnosno, kompromis se može posmatrati kao pomoć u slučaju kada su saradnja ili nadmetanje bili neuspješni.

Tabela 21.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,040 ^a	3	,002
Likelihood Ratio	15,476	3	,001
Linear-by-Linear Association	12,265	1	,000
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 22,50.

Utvrđeni hi-kvadrat iznosi 15,040 pri df=3 i statistički je značajan na nivou 0,01.

2.2.4. Odnos konfliktnih stilova i trajanja partnerskih odnosa

Ovom dijelu istraživanja, takođe, je posvećena velika pažnja.

Iz priloženih rezultata će se vidjeti da je djelimično potvrđena hipoteza koja se odnosila na pretpostavku da će ispitanici u vezama kraćeg trajanja češće koristiti saradnju, popuštanje i povlačenje, a u dugotrajnim vezama dominaciju/pobjeđivanje,.

U tabeli 22. prikazani su rezultati učestalosti korištenja konfliktnog stila „dominacija“ s obzirom na trajanje partnerskog odnosa.

Tabela 22.

Učestalost konfliktnog stila „dominacija“ s obzirom na dužinu partnerskih odnosa

Dužina trajanja partnerskih odnosa		Dominacija				Total
		Niska	Umjerena	Visoka	Izrazito visoka	
do 6 mjeseci	Count	13	12	12	14	51
	% within Veza	25,5%	23,5%	23,5%	27,5%	100,0%
od 6 do 12 mjeseci	Count	5	11	10	9	35
	% within Veza	14,3%	31,4%	28,6%	25,7%	100,0%
od 1 godine do 2 godine	Count	12	12	6	5	35
	% within Veza	34,3%	34,3%	17,1%	14,3%	100,0%
od 2 do 5 godina	Count	12	12	15	13	52
	% within Veza	23,1%	23,1%	28,8%	25,0%	100,0%
preko 5 godina	Count	10	7	6	4	27
	% within Veza	37,0%	25,9%	22,2%	14,8%	100,0%
Total	Count	52	54	49	45	200
	% within Veza	26,0%	27,0%	24,5%	22,5%	100,0%

Na osnovu dobijenih rezultata istraživanja, može se konstatovati sljedeće. Iako se pretpostavljalo da će partneri u vezama kraćeg trajanja češće koristiti saradnju, popuštanje i povlačenje, a u dugotrajnim vezama dominaciju/pobjeđivanje, rezultati ukazuju na nešto drugačiju situaciju. Rezultati pokazuju da su se ispitanici koji se nalaze, do šest mjeseci u vezi, najčešće izjašnjavali o izrazito visokoj učestalosti korištenja „dominacije“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih sukoba (27,5%).

U vezama od šest do dvanaest mjeseci, ispitanicu su se najčešće izjašnjavali da umjereno koriste konfliktni stil „dominaciju“ i to u iznosu od 31,4%. U partnerskim odnosima koji traju od jedne do dvije godine, isti broj ispitanika se izjasnio za nisku i umjerenu učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (34,3%), što je slučaj i kod ispitanika koji se nalaze u partnerskim odnosima koji traju od dvije do pet godina (23,1%). Rezultati istraživanja ukazuju na to da se najviše ispitanika koji se nalaze u partnerskim odnosima preko pet godina izjasnilo za nisku učestalost konfliktnog stila „dominacija“ (37%). Istraživanje je pokazalo da ispitanici čiji partnerski odnosi traju manje od godinu dana odnosno manje od šest mjeseci znatno češće koriste „dominaciju“ u rješavanju partnerskih problema, nego ispitanici čije su veze duže od pet godina. Ljudi vole svoju slobodu. Za mnoge sama pomisao na vezivanje za jednu osobu do kraja života može biti dovoljna za bijeg. U skladu sa tim, broj brakova u zemljama širom svijeta značajno opada. U ostalom, nije nikakva tajna da se većina muškaraca plaši vezivanja. Starosna granica slobodnih muškaraca i žena značajno raste, a broj brakova kao što smo istakeli opada svakim danom. Danas je potpuno normalno čekati tridesete da bi se skrasili, ali je pomalo i neobično ako se uzme u obzir da je samo prije dvadesetak godina bilo potpuno prirodno vjenčati se u ranim dvadesetim. Pojedincima više nije u interesu da se vjenčaju mladi i ne žele da ulažu mnogo napora u rješavanje konfliktnih situacija. Mnogo im je bitnije da kroz dominaciju potvrde svoj status i da budu glavni. Takođe, može se primijetiti da veliki grad pruža mogućnosti istraživanja i čestog mijenjanja partnera. Svaki dan smo svjedoci da više nisu na cijeni vrijednosti koje su bile značajne nekoliko decenija unazad. Mladi žele slobodu, mnoge stvari su danas pristupačnije, pa im sve to ostavlja prostor da eksperimentišu i često mijenjaju partnere, odnosno ne ulažu mnogo u partnerske odnose koje već imaju.

Tabela 23.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,797 ^a	12	,634
Likelihood Ratio	10,160	12	,602
Linear-by-Linear Association	1,460	1	,227
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,08.

Nije statistički značajan.

U daljem tekstu prikazani su rezultati učestalosti korištenja konfliktnog stila „popuštanje“ s obzirom na trajanje partnerskog odnosa.

Tabela 24.

Učestalost konfliktnog stila „popuštanje“ s obzirom na dužinu partnerskih odnosa

Dužina trajanja partnerskih odnosa		Popuštanje				Total
		Niska	Umjerena	Visoka	Izrazito visoka	
do 6 mjeseci	Count	10	15	16	10	51
	% within Veza	19,6%	29,4%	31,4%	19,6%	100,0%
od 6 do 12 mjeseci	Count	10	12	6	7	35
	% within Veza	28,6%	34,3%	17,1%	20,0%	100,0%
od 1 godine do 2 godine	Count	7	12	8	8	35
	% within Veza	20,0%	34,3%	22,9%	22,9%	100,0%
od 2 do 5 godina	Count	14	15	14	9	52
	% within Veza	26,9%	28,8%	26,9%	17,3%	100,0%
preko 5 godina	Count	9	6	5	7	27
	% within Veza	33,3%	22,2%	18,5%	25,9%	100,0%
Total	Count	50	60	49	41	200
	% within Veza	25,0%	30,0%	24,5%	20,5%	100,0%

Ispitivanje je pokazalo da su se ispitanici koji se nalaze do šest mjeseci u partnerskom odnosu, najčešće izjašnjavali za visoku učestalost korištenja „popuštanja“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih sukoba (31,4%).

U vezama od šest do dvanaest mjeseci, ispitanici su se najčešće izjašnjavali da umjereno koriste konfliktni stil „popuštanje“ i to u iznosu od 34,3%.

U partnerskim odnosima koji traju od jedne do dvije godine, isti broj ispitanika se izjasnio za visoku i izrazito visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (22,9%). Kod

ispitanika koji se nalaze u partnerskim odnosima koji traju od dvije do pet godina isti broj se izjasnio za nisku i visoku učestalost korištenja „popuštanja“ (26,9%).

Rezultati istraživanja ukazuju na to da se najviše ispitanika koji se nalaze u partnerskim odnosima preko pet godina izjasnilo za nisko učešće konfliktnog stila „popuštanja“ (33,3%).

Može se pretpostaviti da određeni pojedinci u kraćim vezama, smatraju da drugoj strani treba dati ono što ta druga strana i želi, smatrajući da je to ispravan način za održavanje odnosa. Često smo svjedoci da mnogi mladi u fazi zaljubljenosti svoje najvažnije interese i potrebe ostavljaju po strani, kako bi udovoljili interesima i zahtjevima druge strane. Nesporna je i činjenica da postoji veliki broj ljudi koji ne znaju da iskažu svoja osjećanja, pa im je mnogo jednostavnije da popuste partneru u određenoj konfliktnoj situaciji, nego da izlaze iz svoje konforne zone i uče novi način komunikacije i funkcionisanja u odnosima. Naravno, razlozi za to mogu biti različiti, od komplikovanih odnosa u porodici do loših iskustava u vezama.

Međutim, ukoliko je neko spreman na promjenu, mora biti svjestan da je to dugotrajan proces koji zahtjeva mnogo truda. Prvi korak je postati svjestan činjenice da bez dobre komunikacije nema kvalitetnog odnosa, te da svako ko ne razgovara ili nema strpljenja za rješavanje konflikata ozbiljno narušava odnos i stavlja do znanja partneru da nije spreman da razvija odnos.

Tabela 25.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,030 ^a	12	,915
Likelihood Ratio	6,083	12	,912
Linear-by-Linear Association	,287	1	,562
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,53.

Nije statistički značajan.

Slična je situacija i sa sljedeća dva konfliktna stila, što se vidi prvenstveno u tabeli 26.

Tabela 26.

Učestalost konfliktnog stila „izbjegavanje” s obzirom na dužinu partnerskih odnosa

Dužina trajanja partnerskih odnosa		Izbjegavanje				Total
		Niska	Umjerena	Visoka	Izrazito visoka	
do 6 mjeseci	Count	12	5	19	15	51
	% within Veza	23,5%	9,8%	37,3%	29,4%	100,0%
od 6 do 12 mjeseci	Count	7	9	12	7	35
	% within Veza	20,0%	25,7%	34,3%	20,0%	100,0%
od 1 godine do 2 godine	Count	11	10	8	6	35
	% within Veza	31,4%	28,6%	22,9%	17,1%	100,0%
od 2 do 5 godina	Count	16	15	11	10	52
	% within Veza	30,8%	28,8%	21,2%	19,2%	100,0%
preko 5 godina	Count	9	7	7	4	27
	% within Veza	33,3%	25,9%	25,9%	14,8%	100,0%
Total	Count	55	46	57	42	200
	% within Veza	27,5%	23,0%	28,5%	21,0%	100,0%

Na osnovu dobijenih rezultata može se potvrditi da su se ispitanici koji se nalaze do šest mjeseci u vezi najčešće izjašnjavali za visoku učestalost korištenja „izbjegavanja“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih sukoba (37,3%). Takav je slučaj i sa vezama od šest do dvanaest mjeseci (34,3%).

U partnerskim odnosima koji traju od jedne do dvije godine, najveći broj ispitanika se izjasnio za nisku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (31,4%). Kod ispitanika koji se

nalaze u partnerskim odnosima koji traju od dvije do pet godina najveći broj se izjasnio za nisku učestalost korištenja „izbjegavanja“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih problema (30,8%).

Rezultati istraživanja ukazuju na to da se isti broj ispitanika, koji se nalaze u partnerskim odnosima preko pet godina, izjasnilo za umjereno i visoko učešće konfliktnog stila „izbjegavanja“ (25,9%).

Tabela 27.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,833 ^a	12	,381
Likelihood Ratio	13,723	12	,319
Linear-by-Linear Association	5,763	1	,016
N of Valid Cases	200		

- a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5.
- b. The minimum expected count is 5,67.

Nije statistički značajan.

Pretpostavlja se da je izbjegavanje dobro u situacijama kada je potrebno vrijeme da se smiri situacija. Ukoliko se u konfliktu počne gubiti samokontrola, nije loše stati, napraviti pauzu i razgovor nastaviti kasnije. Naravno, treba imati na umu da pauza treba omogućiti da umjesto svađe vodimo dijalog, a ne da potpuno zaboravimo ili potisnemo dati problem.

U tabeli 28. prikazani su rezultati učestalosti korištenja konfliktnog stila „saradnja/integriranje” s obzirom na trajanje partnerskog odnosa.

Tabela 28.

Učestalost konfliktnog stila „saradnja/integriranje” s obzirom na dužinu partnerskih odnosa

Dužina trajanja partnerskih odnosa		Saradnja				Total
		Niska	Umjerena	Visoka	Izrazito visoka	
do 6 mjeseci	Count	13	20	14	4	51
	% within Veza	25,5%	39,2%	27,5%	7,8%	100,0%
od 6 do 12 mjeseci	Count	9	8	14	4	35
	% within Veza	25,7%	22,9%	40,0%	11,4%	100,0%
od 1 godine do 2 godine	Count	9	7	10	9	35
	% within Veza	25,7%	20,0%	28,6%	25,7%	100,0%
od 2 do 5 godina	Count	14	11	16	11	52
	% within Veza	26,9%	21,2%	30,8%	21,2%	100,0%
preko 5 godina	Count	6	5	5	11	27
	% within Veza	22,2%	18,5%	18,5%	40,7%	100,0%
Total	Count	51	51	59	39	200
	% within Veza	25,5%	25,5%	29,5%	19,5%	100,0%

Ispitanici koji se nalaze, do šest mjeseci u vezi, najčešće se izjašnjavaju za umjerenu učestalost korištenja „saradnje” kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih sukoba (39,2%),

dok su se ispitanici u vezama od šest do dvanaest mjeseci najčešće izjašnjavali za visoku učestalost korištenja „saradnje“ (40%).

U partnerskim odnosima koji traju od jedne do dvije godine, najveći broj ispitanika se izjasnio za visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (28,6%). Kod ispitanika koji se nalaze u partnerskim odnosima koji traju od dvije do pet godina najveći broj se izjasnio za visoku učestalost korištenja „saradnje“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih problema (30,8%).

Rezultati istraživanja ukazuju na to da se isti broj ispitanika, koji se nalaze u partnerskim odnosima preko pet godina, izjasnilo za umjerenu i visoku učestalost konfliktnog stila „saradnje“ (18,5%).

Tabela 29.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	19,590 ^a	12	,075
Likelihood Ratio	18,897	12	,091
Linear-by-Linear Association	5,149	1	,023
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 5,27.

Nije statistički značajan

S obzirom na to da se „saradnja“ kao konfliktni stil odlikuje, kako velikom brigom za sopstvene interese, tako i za tuđe interese, smatra se da je jedan od poželjnih načina rješavanja konfliktnih situacija.

Konflikt je prirodan, normalan, neizbježan i nužan. Potrebno je da prepoznamo razlike, poštujemo ih i korisno upotrijebimo. Saradnja podrazumijeva zajedničko nastojanje i jedne i druge strane da riješe nesuglasice, da pronađu alternative i najbolje moguće rješenje za obe strane. Ovaj način rješavanja konflikata jeste, kako je prethodno navedeno, najbolji, ali isto tako i teško izvediv.

Na saradnju pristaju i jedna i druga strana u situaciji u kojoj su obe strane svjesne da „dvije glave mogu bolje nego jedna“ i kada zajednički rad može donijeti najbolje rješenje te kada su interesi obe strane toliko važni da nije moguće uspostaviti kompromis.

U daljem tekstu su rezultati učestalosti korištenja konfliktnog stila „kompromis ” s obzirom na trajanje partnerskog odnosa.

Tabela 30.

Učestalost konfliktnog stila „kompromis” s obzirom na dužinu partnerskih odnosa

Dužina trajanja partnerskih odnosa		Kompromis				Total
		Niska	Umjerena	Visoka	Izrazito visoka	
do 6 mjeseci	Count	4	15	14	18	51
	% within Veza	7,8%	29,4%	27,5%	35,3%	100,0%
od 6 do 12 mjeseci	Count	8	6	17	4	35
	% within Veza	22,9%	17,1%	48,6%	11,4%	100,0%
od 1 godine do 2 godine	Count	12	9	3	11	35
	% within Veza	34,3%	25,7%	8,6%	31,4%	100,0%
od 2 do 5 godina	Count	21	15	8	8	52
	% within Veza	40,4%	28,8%	15,4%	15,4%	100,0%
preko 5 godina	Count	8	5	10	4	27
	% within Veza	29,6%	18,5%	37,0%	14,8%	100,0%
Total	Count	53	50	52	45	200
	% within Veza	26,5%	25,0%	26,0%	22,5%	100,0%

Na osnovu rezultata istraživanja potvrđeno je da su se ispitanici koji se nalaze, do šest mjeseci u vezi, najčešće izjašnjavali za izrazito visoku učestalost korištenja „kompromisa“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih sukoba (35,3%). Dok su se ispitanici koji su u vezama od šest do dvanaest mjeseci najčešće izjašnjavali za visoku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (48,6%).

U partnerskim odnosima koji traju od jedne do dvije godine, najveći broj ispitanika se izjasnio za nisku učestalost korištenja ovog konfliktnog stila (34,3%). Kod ispitanika koji se nalaze u partnerskim odnosima koji traju od dvije do pet godina, isti broj se izjasnio za visoku i izrazito visoku učestalost korištenja „kompromisa“ kao konfliktnog stila u rješavanju partnerskih problema (15,4%).

Rezultati istraživanja ukazuju na to da se najveći broj ispitanika, koji se nalaze u partnerskim odnosima preko pet godina, izjasnilo za visoku učestalost konfliktnog stila „kompromisa“ (37%).

Tabela 31.
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	36,831 ^a	12	,000
Likelihood Ratio	39,210	12	,000
Linear-by-Linear Association	10,725	1	,001
N of Valid Cases	200		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 6,08.

Utvrđeni hi-kvadrat iznosi 36,831 pri df=12 i statistički je značajan na nivou 0,01.

Kompromis je način rješavanja konflikata u kojem obje strane odustaju od nekih svojih zahtjeva s ciljem da se postigne zajedničko rješenje.

Ova metoda predstavlja potragu za „neutralnim terenom“ tako da rješenje djelimično zadovoljava interese obje strane. Kompromis je dobar izbor u situacijama kada je potrebno brzo doći do rješenja, kada postoje male razlike u stavovima i interesima i kada se kompromisnim rješenjem dobija više vremena za rješavanje kompleksnijih problema.

3. RASPRAVA I ZAKLJUČCI

3.1. Rasprava

Kada se spominje partnerski odnos misli se na odnos muškarca i žene koji su ili u braku ili u intimnoj vezi sa iskustvom međusobnog zaljublivanja. Svima je poznato da zaljubljenost i započinjanje romantične ljubavi uzrokuje osjećaje olakšanja, ushićenja, euforije i uzrokuje prirodno stanje opijenosti. U periodu zaljubljenosti u partneru se vidi sve ono što daje osjećaj sigurnosti, a prisutnost straha je minimalna. Dakle, doživljava se sigurnost, podrška i razumijevanje.

No nakon perioda zaljubljenosti odnos se može razvijati u smjeru svjesne i zrele ljubavi, te se tada individualni utisak o partneru počinje mijenjati. O partneru se počinje razmišljati kao o osobi koja se promijenila ili o osobi koju tek sada treba upoznati. Želimo li da naš odnos uspije i razvija se, te stvorimo prostor za nova pozitivna iskustva, potrebno je posebnu pažnju posvetiti istraživanju ove teme i spoznati sve probleme i nejasnoće koje se javljaju za vrijeme trajanja partnerskog odnosa.

Pošto je u ovom radu akcenat na konfliktnim stilovima, potrebno ih je razumijeti, uvidjeti na koji način i kada se koriste i osvijestiti način rješavanja određenih partnerskih konflikata. Pristupi u rješavanju partnerskih sukoba zavise od ličnog interesa osoba u sukobu, kao i brige osoba za dobrobit drugih. Svaki pristup ili konfliktni stil ima svoje dobre i loše strane. Upoznavanje i razumijevanje načina rješavanja određenih partnerskih konflikata može se postići kroz partnerski dijalog za čije ostvarenje je nužna međusobna predanost, osjećaj sigurnosti i sposobnost identifikacije sa partnerom, a da pri tome osoba ne izgubi svoju individualnost.

Brak, bliska veza između dvije osobe, temelj je današnjeg društva. Kod ljudi postoji univerzalna potreba za emocionalnim vezama s drugim ljudima i relativna snaga tih potreba povezana je sa polom i dobi.

Svako područje razvoja čovjeka pod uticajem je konteksta u kojem se odvija. Na međusobne odnose u partnerskim vezama utiče mnogo stvari, počevši od porodice u kojoj je osoba odrasla, do sredine u kojoj živi, pa preko ličnih iskustava u prijašnjim odnosima. Kada se govori o porodici, bitno je znati da prvenstveno u njoj osoba stiče svoje kognitivne i socijalne vještine, te razvija svoj sistem vrijednosti, uvjerenja i stavova, koje kasnije prenosi i u partnerski odnos.

Zadovoljavajući partnerski odnosi pozitivno utiču na fizičko i psihičko zdravlje ljudi, što je još jedan od razloga zašto je u ovom radu odabrano istraživanje partnerskih odnosa i konfliktnih stilova.

Iz perspektive socijalnog rada ovoj temi se treba posvetiti posebna pažnja. Izbor partnera i partnerskih odnosa jedan je od ključnih životnih trenutaka, koji utiču na budućnost.

Ulazak u brak ili početak zajedničkog življenja partnera smatra se jednom od najsloženijih faza u životnom ciklusu porodice jer se u tom periodu gradi novi identitet koji bi trebao da se zasniva na obostranom zadovoljstvu partnera. Socijalni rad može da ima veoma važnu ulogu za očuvanje partnerskih odnosno bračnih i porodičnih odnosa, kroz savjetovanja za mlade, medijaciju ili kroz učenje raznih socijalnih i komunikacijskih vještina.

Razvijanje socijalnih i komunikacijskih vještina može pomoći u svim aspektima naših života. Ovo se ne odnosi samo na partnerske odnose, nego i na profesionalni život, pa i svakodnevno druženje i funkcionisanje. Stoga, nikad nije prekasno raditi na svojim komunikacijskim vještinama te na taj način poboljšati kvalitet života.

Medijacija jeste jedan od alternativnih načina rješavanja sporova i ona bi trebalo da bude više zastupljena kao efikasan i povjerljiv postupak u kojem stranke pokušavaju postići dogovor uz pomoć medijatora na prihvatljiv način za obje strane.

Problemi se manifestuju u svim oblicima ljudskog funkcionisanja, pa tako i u partnerskim odnosima. Oni mogu biti sredstvo potpunog ispunjenja, naravno, ukoliko su skladni. Ukoliko nisu, počnu da predstavljaju tugu, bol i patnju.

S obzirom na to da partnerski odnosi i sukobi u njima predstavljaju enigmu velikom broju ljudi, o ovoj temi bi se trebalo mnogo više pričati i pisati.

U ovom dijelu rada bitno je još istaći da su rezultati istraživanja potvrdili prvu posebnu hipotezu, a time i dio generalne hipoteze koja se odnosila na to da postoje statistički značajne razlike između učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba, s jedne strane, te pola partnera i trajanja partnerskog odnosa, s druge strane. Kao i što se očekivalo, u partnerskim sukobima muškarci su se češće izjašnjavali o korištenju konfliktnog stila dominacija/pobjeđivanje, a žene o češćem korištenju konfliktnog stila saradnja/integracija.

Što se tiče druge posebne hipoteze o učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba ovisno o trajanju partnerske veze, iako se očekivalo se da će ispitanici u vezama kraćeg trajanja češće koristiti saradnju, popuštanje i povlačenje, a u dugotrajnim vezama dominaciju/pobjeđivanje, mora se istaći da su se ispitanici i u kratkim vezama izjašnjavali veoma često za učešće konfliktnog stila dominacija. Time je djelimično potvrđena druga posebna hipoteza.

Na osnovu djelimično potvrđene druge posebne hipoteze i u potpunosti potvrđene prve posebne hipoteze, može se zaključiti da je skoro u potpunosti potvrđena generalna hipoteza istraživanja, tj. da postoje statistički značajne razlike između učestalosti korištenja određenih konfliktnih stilova pri rješavanju partnerskih sukoba, s jedne strane, te pola partnera i trajanja partnerskog odnosa, s druge strane.

3.2. Zaključci

Veoma je bitno istaći da se o partnerskim odnosima kao i njihovim sukobima treba mnogo više pričati i istraživati. Pogotovo u mladoj odrasloj dobi, kao što je učinjeno u ovom radu.

Naš doživljaj partnerskog odnosa, zavisi od toga koliko je sličan našoj zamisli o idealnom partnerskom odnosu.

Dakle, temelji dobrog partnerskog odnosa su realna očekivanja. To znači: partneri ne očekuju da će veza ispuniti baš sve njihove potrebe, da će partner biti savršen u svim područjima. Realna su očekivanja da će partner imati dobre osobine, ali i mane te da odnos neće uvijek biti savršen, nego da će biti boljih i lošijih dana. Realno je očekivati i da neće sve ovisiti o partneru, nego da ćemo se i sami morati potruditi da održimo i poboljšamo odnos. Nerealna očekivanja ljudi su formirana na osnovu romantične literature i filmova u kojima se odnos pokazuje kao stanje neprestanog blaženstva.

Otvorenost u komunikaciji i uvažavanje razlika u shvatanjima su efikasni načini za sprečavanje svađe, naročito ako se partneru pokaže da se može razumijeti njegovo viđenje bez obzira na to da li se drugi partner u potpunosti slaže sa tim. Uz to, treba njegovati spremnost za izvinjenje kada se uvidi da osoba nije u pravu. Sve to može se potkrijepiti i pohvalom za ono što se kod partnera cijeni.

Ukoliko postoji spremnost oba partnera na saradnju, rad na sređivanju partnerskog odnosa može se nastaviti utvrđivanjem potreba, želja i ciljeva oba partnera, uz paralelno razjašnjavanje komunikacijskih nejasnoća. Partneri koji žele da rade na kreiranju skladnog partnerstva tako mogu unaprijediti svoj odnos usklađivanjem svojih želja i potreba, vrijednosti i ciljeva, razvijanjem potrebnih kvaliteta. Sve je, dakle, moguće postići ukoliko postoji volja. Ako su partneri voljni doživjeti vlastiti odnos kao sredstvo ličnog razvoja, tada se pred njima otvara put prema ispunjenju čije granice određuju samo partneri, a ne „dobra ili loša sudbina“.

Ne možemo posmatrati partnerstvo kao nešto što je utemeljeno samo na zajedničkim potrebama. Svako od nas to drugačije definiše, jedni misle da je partnerski odnos poligon za

liječenje određenih frustracija, drugi partnerstvo smatraju sredstvom ispunjavanja potreba koje nameću društvene uloge.

Svakako, partnerski odnos jednim svojim dijelom jeste osnova za stvaranje porodice u kojoj će partneri preuzeti uloge oca i majke, ali stvari moramo posmatrati mnogo šire. Ono što možemo svi uvidjeti jeste da je zajednički naziv mnogim problemima u partnerskom odnosu otpor prema promjeni, odnosno razvoju. Krize u tim odnosima nastaju kada jedna osoba želi promjenu, odnosno učiniti partnerski odnos boljim, ali drugi partner za to nema potrebu.

Iako, svako ima pravo na vlastiti tempo razvoja, bitno je spoznati da je promjena prirodan proces i da će se uvijek dešavati, htjeli mi to ili ne. Često je to u vezi sa ličnim razvojem, a kada su ljudi u partnerskom odnosu ne može da to ne utiče na drugu osobu. Prilikom toga, sam se odnos mijenja i postavlja se pitanje da li je takva promjena u određenom trenutnu dobrodošla drugom partneru. Ponekad partneri pozitivno reaguju na promjene, ali često se zna desiti da te promjene ne idu u smjeru u kojem bi to volio naš partner. U takvim situacijama dolazi do partnerskih sukoba o kojima se veoma malo piše i zna.

Partnerstva ne moraju biti vječna i uz najbolju volju oba partnera neka partnerstva završavaju neslavno odnosno imaju vijek trajanja i nije ih moguće sačuvati. Međutim, kao što se već spominjalo u radu šteta je ne uložiti trud i napor za partnerstva koja imaju perspektivu, samo zato što je odnos trenutno u krizi.

Naravno, poznato je da partnerstvo može ući u krizu zbog mnogobrojnih razloga, ali ne zbog nekih razlika između partnera, već zbog neadekvatne komunikacije, te iskrivljene percepcije samog odnosa. Takođe, treba imati na umu da je partnerski odnos idealno mjesto ličnog razvoja i stvaranja podloge za brak i porodicu koja u današnje vrijeme gubi na vrijednosti. Zato i jesmo izloženi skakodnevničkim saznanjima o razvodima brakova, djeci koja odrastaju bez roditelja i ne cjenjenju nekih osnovnih vrijednosti. Stoga, partnerski odnosi u mladom odrasлом dobu zahtjevaju posebnu pažnju. Ostavljaju prostora da se radi na njima i da se unaprijedi kako komunikacija, tako i druga znanja i vještine koje mogu doprinijeti dobroj podlozi za konstruktivno rješavanje partnerskih sukoba i u konačnici kvalitetnijim bračnim odnosima.

4. LITERATURA

- Ajduković, M. (1995). Psihosocijalni aspekti nenasilnog rješavanja sukoba. *Društvena istraživanja*, 1(15), 49-55;
- Ajduković, M. (2003). Pretpostavke konstruktivnog rješavanja problema i sukoba u procesu socijalne rekonstrukcije zajednice. U Ajduković, D. (Ur.) *Socijalna rekonstrukcija zajednice: psihološki procesi, prevladavanje sukoba i socijalna akcija*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć, str. 231-255;
- Brajša, P. (1996). *Umijeće svadanja - svađam se, dakle postojim*. Pula: C.A.S.H.;
- Branković, S. (2007). *Uvod u metodologiju - kvalitativni metodi istraživanja društvenih pojava*, Beograd: Mega trend univerzitet primenjenih nauka;
- Deriaga, M. (2015). *Development of Legal Framework for Family Mediation Around Different Legal Systems*, Master Thesis, Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv Faculty of Law, Department of Administrative Law;
- Džamonja Ignjatović T. Žegarac, N. (2006), *Medijacija koncepti i konteksti*, Beograd: Centar za primenjenu psihologiju;
- Dorontić, N. Poturković, M. Živanović, A. Kovačević, M. i Bulatović Kremenović, Z. (2008). *Mogućnosti primjene porodične medijacije*. Sarajevo: Udruženje medijatora BiH, Save the Children
- Ivanović-Milojković, M., Srna, J., Mićović, R. (1997). *Porodična terapija*. Beograd: Centar za brak i porodicu;
- Knezić, A. (2014). *Rješavanje sukoba i druge odrednice studentskih partnerskih veza*, diplomski rad, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu;
- Kokorić, S.B.(2007). Rješavanje partnerskih sukoba s obzirom na spol partnera, iskustvo i trajanje partnerskog odnosa, Zagreb: *Ljetopis socijalnog rada*, 14 (1), 5-26;
- Kolonja, J. (2014). *Medijacija u funkciji sprečavanja bračnih konflikata uslovljenih pozicijama moći supružnika*, master rad, Banja Luka: Fakultet političkih nauka;
- Kovačević, B. (2003). *Sociologija*, Banja Luka: Pravni fakultet;
- Lakićević, M. Knezić, B. (2013). *Istraživanje u socijalnoj politici i socijalnom radu*, Beograd: Čigoja štampa;
- Miljević, I. M. (2007). *Metodologija naučnog rada*, Istočno Sarajevo: Filozofski fakultet.
- Milosavljević, M. (2009.). *Osnove nauke socijalnog rada*, Banja Luka, Filozofski fakultet Banja Luka;
- Milosavljević, M. (2013). *Socijalna istraživanja*, Beograd: Službeni glasnik;

- Obradović, J. i Čudina Obradović, M. (2000). Obitelj i zaposlenost izvan kuće: međusobno ometanje i/ili pomaganje. *Revija socijalne politike*, god. 7, br. 2, str. 131-145.
- Petrović, J. (2013). *Nemam, dakle ne postojim*, Banja Luka: Fakultet političkih nauka;
- Petrović, J. (2013). Psihologija u praksi socijalnog rada, *Zbornik sa međunarodnog skupa Filozofskog fakulteta Istočno Sarajevo*, Istočno Sarajevo: Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, str. 899-910;
- Petrović, J. (2014.). *Siže sa predavanja na predmetu Osnove medijacije*, Banja Luka, Fakultet političkih nauka;
- Petrović, J. (2015). *Medijacija u socijalnom radu, skripta sa predavanja*, Banja Luka: Fakultet političkih nauka;
- Petrović, J. (2015). *Psihoterapijske osnove (psiho)socijalnog rada*, skripta sa predavanja na predmetu Teorije i modeli psihosocijalnog rada, Banja Luka: Fakultet političkih nauka;
- Peurača, B. Teršelič, B. (2004). *Medijacija - Posredovanje u sukobima za uporne*, Osijek: Centar za mir, nenasilje i ljudska prava;
- Podrug, N. Gauth N., (2013), *Komparativna analiza stilova upravljanja konfliktima između Hrvatske i SAD-a*, Zagreb, Sveučilište u Zagrebu.
- Pokrajac, A. (1992). Konflikti i faktori njihova rješavanja. *Godišnjak Zavoda za psihologiju*, 1, 115-122;
- Polovina, N. (2008). *Hrestomatski izvor tekstova*, Banja Luka: Filozofski fakultet;
- Republički zavod za statistiku Republike Srpske (2016). *Statistički godišnjak*;
- Republički zavod za statistiku Republike Srpske (2016). *Bilten Socijalna zaštita*, br. 14;
- Rosenberg. B. Marshall (2006). *Nenasilna komunikacija, Jezik života*, Osijek: Centar za mir, nenasilje i ljudska prava;
- Salem, P. (2009). The emergence of triage in family court services: the beginning of the end for mandatory mediation? *Association of Family and Conciliation Courts, Family Court Review*, Vol. 47 No. 3, 371–388;
- Srna, J. (2012). *Psihoterapija i savjetovanje*, Beograd: Zavod za udžbenike;
- Stanić, S.(2004). *Medijacija - Posredovanje u sukobima za odrasle*, Osijek: Centar za mir, nenasilje i ljudska prava;
- Tatalović Vorkapić, S. Vlah, N. Mejovšek, M. (2012). Stavovi prema obrascima ponašanja adolescenata u socijalnim sukobima, *Suvremena psihologija* 15 (2012), 2, 141-156;
- Tepšić, G. Džuverović, N. (2011). Teorija rešavanja sukoba - osnovni koncepti i paradigme. *Godišnjak FPN 2011*, V (6), 361-381.
- Turjačanin, M.(1994). *Opšta sociologija*, Banja Luka: Pedagoška akademija;

Uzelac, M. (2008). *Za svemire* Zagreb: Mali korak - Centar za kulturu mira i nenasilja
Vidanović, I. (2006). *Rečnik socijalnog rada*, Beograd.
Vidanović, I. (2009.). *Pojedinac i porodica – Metode, tehnike i vještine socijalnog rada*, Beograd;

Zakoni i podzakonska akta

Zakon o socijalnoj zaštiti (Službeni glasnik RS, 12/37);
Zakon o postupku medijacije (Službeni glasnik BiH, br. 37/04);
Porodični zakon Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske, br. 54/02;
Pravilnik o upućivanju na medijaciju, Službeni glasnik BiH, br. 21/06;
Kodeks medijatorske etike, Službeni glasnik BiH, br. 21/06;
Pravilnik o programu obuke za medijatore, Službeni glasnik BiH, br. 21/06.
Pravilniku o naučnim i umjetničkim oblastima, poljima i užim oblastima, Službeni glasnik Republike Srpske, broj 58/07

Internet izvori

http://www2.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/socijalna_zastita/Socijalna_Zastita_br.14_web_drugo_izdanje.pdf, pristupljeno, 11.09.2017
http://www2.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/stanovnistvo/Demografski_bilten_19_web_druga_verzija.pdf, pristupljeno 20.09.2017.
<https://www.iassw-aiets.org>, pristupljeno 01.10. 2017.
<http://ifsw.org>, pristupljeno 01.10.2017.

5. PRILOZI

UPITNIK
KONFLIKTNI STILOVI U PARTNERSKIM SUKOBIMA MLADIH NA PODRUČJU
GRADA BANJALUKE S OBZIROM NA POL PARTNERA I TRAJANJE
PARTNERSKOG ODNOSA

Poštovani,

ovaj upitnik sačinjen je za potrebe istraživanja u okviru master rada na Fakultetu političkih nauka. Upitnik je anoniman. Molim sve učesnike da na pitanja odgovaraju zaokruživanjem jednog od ponuđenih odgovora, ili upisivanjem traženih podataka na predviđeno mjesto.

OPŠTI PODACI

Godine starosti: _____

Pol: Muško Žensko

Mjesto prebivališta:

1. Grad
2. Prigradsko naselje
3. Selo

Godina studija:

1. Prva godina
2. Druga godina
3. Treća godina
4. Četvrta godina
5. Apsolvent

Fakultet koji studirate:

1. Prirodno-matematički fakultet (prirodne nauke)
2. Arhitektonski fakultet (tehničke nauke)
3. Poljoprivredni fakultet (biotehničke nauke)
4. Fakultet političkih nauka (društvene nauke)

Dužina trajanja partnerskog odnosa (izraženo brojem mjeseci): _____

**SKALE STAVOVA O KONFLIKTIM STILOVIMA PARTNERA
PRI RJEŠAVANJU PARTNERSKIH SUKOBA**

U pomenutoj anketi izaberite jedan od četiri ponuđena odgovora:

- 1 - uopšte se ne slažem,**
- 2 - uglavnom se ne slažem,**
- 3 - uglavnom se slažem,**
- 4 - u potpunosti se slažem**

SKALA I

D1. Bolje je ostati sam poslije sukoba nego izgubiti u svađi:

1 2 3 4

D2. Trenutačna pobjeda u sukobu je važnija od budućih odnosa sa sukobljenom stranom:

1 2 3 4

D3. Gubitnici gube poštovanje u svom društvu:

1 2 3 4

D4. Sukob je borba, a da bi se znalo rješenje jedna strana treba pobijediti:

1 2 3 4

D5. Važno je nastojati postati i ostati pobjednik:

1 2 3 4

D6. Pokušati razumjeti drugu stranu u sukobu je izraz slabosti:

1 2 3 4

D7. Treba uvijek do kraja objasniti drugoj strani u sukobu da je ona u pravu:

1 2 3 4

D8. U sukobu je najbitnije da čovjek dokaže kako je on u pravu, a drugi nisu:

1 2 3 4

D9. Samo je jedno rješenje ispravno u svakom sukobu:

1 2 3 4

D10. Onaj ko ima bolje argumente treba da pobijedi u sukobu:

1 2 3 4

D11. Nastojati do kraja pobijediti suparnika u sukobu je dobro:

1 2 3 4

D12. Jači ne treba pomagati slabijem ako si slabiji sam ne zna pomoći:

1 2 3 4

D13. Kada je problem ozbiljan, treba prisiliti drugu stranu da prihvati najbolje rješenje problema:

1 2 3 4

D14. Kada me netko razljuti svojim postupcima ili riječima, tada zaslužuje batine:

1 2 3 4

SKALA II

P1. Dobro je truditi se zadovoljiti tuđa očekivanja u sukobu, pa i na svoju štetu:

1 2 3 4

P2. Uopšte, dobro je uvijek zadovoljavati potrebe ljudi oko sebe:

1 2 3 4

P3. Svoje želje treba prilagoditi tuđim sugestijama:

1 2 3 4

P4. Bolje je ugoditi drugome nego riskirati eskalaciju (pojačavanje) sukoba:

1 2 3 4

P5. Zadovoljstvo druge strane u sukobu treba biti važnije od vlastitog:

1 2 3 4

P6. Bolje vrabac u ruci nego golub na grani:

1 2 3 4

P7. Privremena rješenja efikasno poboljšavaju kasnije rješavanje sukoba:

1 2 3 4

P8. Preduboko bavljenje problemom u sukobu nije potrebno:

1 2 3 4

P9. Nije dobro uporno tražiti rješenje sukoba, jer bi se sukob mogao zakomplikovati:

1 2 3 4

P10. Korisno je sam/a nekako riješiti sukob bez komunikacije s protivnikom s kojim se ne slažem:

1 2 3 4

P11. Ne treba se raspravljati oko svega u sukobu, nego riješiti problem onako kako se trenutno može:

1 2 3 4

P12. Nije potrebno raspravljati o onome što nas muči u sukobu, već treba smjesta djelovati:

1 2 3 4

P13. Moje potrebe i želje obično nisu toliko važne u sukobu da bih se zbog toga još više upetljavao/la u sukob, pa ga je najbolje riješiti što brže i tiše:

1 2 3 4

P14. Ko brzo djeluje u sukobu, poslije se više ne mora brinuti:

1 2 3 4

SKALA III

I1. Promjene su neugodne i ne treba ih podržavati:

1 2 3 4

I2. Dobro je i korisno šutjeti o problemu koji nas muči:

1 2 3 4

I3. Vrijeme liječi sve rane:

1 2 3 4

I4. Sukobi su izuzetno neugodni i bolje da ih nema:

1 2 3 4

I5. Korisno je brzo spriječiti mogućnost sukoba:

1 2 3 4

I6. Neko uvijek izađe povrijeđen iz sukoba:

1 2 3 4

I7. Loše je kada dvoje ljudi ili dvije grupe ljudi žele različite stvari pa se ne slažu zbog toga:

1 2 3 4

I8. Suprotstavljanje jačem od sebe nije dobro:

1 2 3 4

I9. Nema potrebe započinjati sukob i time naljutiti drugu stranu u sukobu:

1 2 3 4

I10. Najbolje je preskočiti neugodne razgovore i situacije:

1 2 3 4

I11. Skretanje na drugu temu kada se pojavi svađa je poželjno i korisno:

1 2 3 4

I12. I kada mi nešto smeta, bolje je našaliti se s time nego započinjati sukob:

1 2 3 4

I13. Ako se s nekim ne slažem, najbolje je sve zaboraviti:

1 2 3 4

I14. Neko uvijek pati kada sukob prođe:

1 2 3 4

SKALA IV

S1. Obe strane mogu biti zadovoljne u sukobu:

1 2 3 4

S2. Uvijek je dobro tražiti različite načine rješavanja problema u sukobu:

1 2 3 4

S3. Moguće je riješiti sukob tako da baš svako dobije ono što mu treba i šta želi:

1 2 3 4

S4. Treba konstantno tražiti rješenje sukoba koje će svima biti zaista prihvatljivo i korisno:

1 2 3 4

S5. Treba naći rješenje sukoba koje će svima biti uistinu prihvatljivo i korisno:

1 2 3 4

S6. Da bi se našlo istinsko rješenje sukoba, uvijek je dobro o svemu iskreno razgovarati:

1 2 3 4

S7. Dugoročno se isplati s protivnikom razmjenjivati ideje o rješenju sukoba, čak i kada si ljut/a na njega/nju:

1 2 3 4

S8. Treba svaki put otvoreno reći svoje potrebe i želje u sukobu:

1 2 3 4

S9. Uvažavanje mišljenja druge strane u sukobu svima donosi korist:

1 2 3 4

S10. Jako je važno uvažavati ciljeve, želje i vrijednosti svih strana u sukobu:

1 2 3 4

S11. Produženo rješavanje sukoba je uvijek poželjno kada znamo da svi mogu time biti zadovoljni:

1 2 3 4

S12. Isplati se dodatno pomučiti oko takvog rješenja u sukobu kojim bi i protivnik bio zadovoljan:

1 2 3 4

S13. Poželjno je ostati sabran i razuman u sukobu čak i kada protivnik to nije:

1 2 3 4

S14. Isplati se biti dobronamjerno ustrajan u sukobu:

1 2 3 4

SKALA V

K1. Polovična rješenja u sukobu mogu biti djelotvorna:

1 2 3 4

K2. U sukobu se treba pogađati, dakle pregovarati da druga strana popusti:

1 2 3 4

K3. Kada svako malo popusti, sukob se dobro završi:

1 2 3 4

K4. Obostrano popuštanje u sukobu je poželjno jer svima štedi vrijeme:

1 2 3 4

K5. U kvalitetnom rješavanju sukoba svaka strana uvijek malo popušta od svojih očekivanja:

1 2 3 4

K6. Kada se popusti nekome u sukobu, treba misliti na ono što se zapravo dobilo:

1 2 3 4

K7. Dobrim rješenjem sukoba nešto izgubiš, a nešto dobiješ:

1 2 3 4

K8. Kada dođeš do “slijepe ulice” u rješavanju sukoba, moraš smanjiti očekivanja:

1 2 3 4

K9. Idealno rješavanje je brzo rješavanje iako oboje dobijete manje nego što tražite:

1 2 3 4

K10. Treba prvo tražiti veću korist za sebe, a onda popuštati protivniku radi pravednog rješenja sukoba:

1 2 3 4

K11. Ako neko meni učini ustupak u sukobu, moram i ja njemu/oj:

1 2 3 4

K12. Kada si s nekim u sukobu, najbolje je naći se na pola puta:

1 2 3 4

K13. Obje se strane u sukobu podjednako trebaju odreći svojih ciljeva i prihvatiti manji dobitak:

1 2 3 4

K14. Najbolje je naći srednje rješenje problema:

1 2 3 4

HVALA ZA SARADNJU!

5. BIOGRAFIJA AUTORA

Tanja Valentić je rođena 07.11.1989. u Banjoj Luci. 2008. godine završila je Srednju medicinsku školu, Opšti smijer. Školovanje je nastavila na Fakultetu političkih nauka, smijer Socijalni rad. Diplomirala je 31.05.2013. godine, na temu „Uloga Centra za socijalni rad u zaštiti mladih sa delinkventnim ponašanjem”.

U akademskoj 14/15 upisala je master studije socijalnog rada na Fakultetu političkih nauka, također u Banjoj Luci.

Kao diplomirani socijalni radnik, 2014. godine, radila je u Humanitarnoj organizaciji Caritas biskupije Banja Luka na projektima „Psihološka pomoć nastradalim od poplava” i „Obnova i rehabilitacija EA31” u trajanju od devet mjeseci.

Poslije toga, zaposlila se u Udruženju „Zajedno”- udruženju za pomoć porodicama, licima i zajednici u mentalnom zdravlju. Obavljala je poslove socijalnog radnika, ali i radila kao asistent na projektu „Deinstitucionalna zaštita duševno oboljelih lica”.

Trenutno je zaposlena kao dipl. socijalni radnik u Humanitarnoj organizaciji Caritas biskupije Banja Luka. Pored toga obavlja poslove asistenta na EU projektu „Poštujmo žene iz ruralnih područja.”

Već nekoliko volontira na projektima čija su ciljna grupa žene i djece, a provodi ih također Caritas biskupije Banja Luka.

Ima položen stručni ispit za Srednju medicinsku školu, te je stekla zvanje Medicinski tehničar 29.03.2014.

Imala je priliku da učestvuje na raznim edukacijama, seminarima i konferencijama kako iz oblasti mentalnog zdravlja, sistemske porodične terapije, tako i iz oblasti pisanja i implementiranja projekata.

Koristi se engleskim i njemačkim jezikom. Poznaje rad na računaru (word, exel, power poit, internet i sl.). Ima položen vozački ispit, B kategoriju.

Универзитет у Бањој Луци

Факултет политичких наука

Комисија за оцјену и одбрану завршног рада на другом циклусу

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

ПРИМЉЕНО: 05. 12. 2017

1585/17

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА

Предмет: Извјештај о оцјени завршног рада на другом циклусу студијског програма
социјални рад кандидаткиње Тање Валентић

Наставно-научно вијеће Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци је на својој 85. сједници, одржаној 11.04.2017, донијело одлуку број 08/3.460-14-14/17. године, којом је именovalo Комисију за оцјену и одбрану завршног рада на другом циклусу студијског програма социјални рад под називом *Конфликтни стилови у партнерским сукобима младих на подручју града Бањалуке с обзиром на пол партнера и трајање партнерског односа* Тање Валентић, у сљедећем саставу:

1. Проф. др Пејо Ђурашиновић, професор, ужа научна област посебне социологије, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, предсједник;
2. Мр Драшко Гајић, виши асистент, ужа научна област социјална политика, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан;
3. Проф. др Јагода Петровић, професор, ужа научна област теорије и методологија социјалног рада, Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, члан.

Након што је прегледала и детаљно анализирала завршни рад Тање Валентић, Комисија подноси Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађеног завршног рада на другом циклусу студија под називом *Конфликтни стилови у партнерским сукобима младих на подручју града Бањалуке с обзиром на пол партнера и трајање партнерског односа*

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ

Кандидаткиња Тања Валентић рођена је 07.11.1989. године у Бањој Луци. Завршила је Средњу медицинску школу, општи смијер, 2008. године. На Факултету политичких наука, студијски програм оцијални рад, дипломирала је 31.05.2013. године, на тему „Улога центра за социјални рад у заштити младих са делинквентним понашањем“. Школске 2014/2015 године уписала је мастер студије социјалног рада на Факултету политичких наука у Бањој Луци.

Положила је стручни испит за средњу медицинску школу, те стекла звање медицински техничар 29.03.2014. године.

Као дипломирани социјални радник радила је на пројектима под називом „Психолошка помоћ настрадалим од поплава“ и „Обнова и рехабилитација ЕА 31“ у трајању од девет мјесеци у Каритасу Бискупије Бања Лука, тачније од 01.08.2014. до 30.04.2015.

Учествовала је као волонтер у пројекту „Психосоцијална помоћ дјечи и оснаживање жена у Босни и Херцеговини“ у Каритасу Бискупије Бања Лука. У оквиру тог пројекта судјеловала је на семинару под називом „Упознавање са пројектном администрацијом, припрема тренинга, радионички рад са дјецом и са женама“, који је одржан у Сарајеву од 02. до 03. окобра 2014. године, те на семинару под називом „Изградња тима, вјештине рада у групи, презентацијске вјештине, припремање приручника, рад на себи“ одржаном у Мостару од 18. до 20. јуна 2015. године. У периоду од 01.04.2016. до 30.04.2017. године радила је као дипломирани социјални радник у Удружењу грађана Заједно - Удружење за подршку породицама, лицима и заједници у менталном здрављу Бања Лука.

Од 01.05.2017. године запослена је у Хуманитарној организацији Каритас бискупије Бања Лука, гдје је ангажована као социјални радник и као администратор на реализацији социо-хуманитарног пројекта.

Говори два страна језика и то енглески језик на нивоу Б1 и њемачки језик на нивоу А2. Познаје рад на рачунару (Word, Exel, Power Point, Office, Internet) те има положен возачки испит Б категорије.

каснији развој и квалитет партнерских односа, а самим тим утичу и на цјелокупно функционисање будућих породица. Сходно постављеним истраживачким задацима и хипотезама, узорак је обухваћена селекционирана скупина студената који су у партнерској вези.

За унос и обраду података кориштен је програмски пакет СПСС, верзија 22. Приликом утврђивања резултата истраживања посматране су фреквенције пет конфликтних стилова, те су упоређене њихове аритметичке средине. Варијабле су квантификоване на начин да се за сваког испитаника саберу фреквенције сваког појединог модалитета стила.

Подаци добијени описаним инструментима анализирани су помоћу метода дескриптивне статистике, израчунавања статистичке значајности разлике хи-квадрат тестом, те анализом варијанце. Подаци добијени у истраживању су приказани табеларно и графички.

Резултати истраживања и закључак

Резултати истраживања су показали да у партнерским сукобима мушкарци извјештавају о чешћем личном кориштењу конфликтног стила „доминација/побјеђивање“, док је код припадница женског пола овај конфликтни стил мање заступљен. Оне чешће користе конфликтни стил „сарадња/интеграција“. Тиме је потврђена прва посебна хипотеза, у којој се тврдило да постоје значајне разлике између учесталости кориштења одређених конфликтних стилова при рјешавању партнерских сукоба, с једне стране, те пола партнера, са друге стране.

Иако се претпостављало (2. посебна хипотеза) да ће партнери у везама краћег трајања чешће користити сарадњу, попуштање и повлачење, а у дуготрајним везама доминацију/побјеђивање, резултати истраживања су показали да испитаници, чији партнерски односи трају мање од годину дана, односно мање од шест мјесеци, знатно чешће користе „доминацију“ у рјешавању партнерских проблема, него испитаници чије су везе дуже од пет година.

Према томе, дјелимично је потврђена генерална хипотеза. Тачније, потврђено је да постоји статистички значајна разлика између учесталости кориштења одређених конфликтних стилова при рјешавању партнерских сукоба и пола партнера, док није

утврђена статистички значајна веза између учесталости кориштења појединих кофликтних стилова партнера и трајања партнерског односа.

Друштвени и научни допринос истраживања

Истраживање треба да допринесе унапређењу праксе социјалног рада, тј. да понуди рјешења за унапређење учинака социјалних радника у подручју очувања и унапређења партнерских односа. Пракса социјалног рада у третману породица и брачних парова показује да партнерски односи представљају врсту интерперсоналних односа који чине посебно погодно тло за појаву сукоба. Практична сврха овог истраживања видљива је у бољем разумјевању динамике развоја партнерских односа чиме се жели дати допринос унапређењу савјетодавног рада са младим особама с циљем развијања њихових вјештина за рјешавање партнерских сукоба, али и ефикасније примјене медијације у социјалном раду

Од науке социјалног рада, која је по својој суштини апликативна, очекује се да резултатима својих истраживања допринесе позитивном мијењању друштвених околности и унапређењу праксе социјалног рада. Стога, научни значај треба сагледавати кроз настојање да резултати истраживања буду примјењиви у пракси, а то у овом истраживању подразумијева утврђивање повезаности између стилова партнерских сукоба, пола партнера и трајања партнерске везе испитаника. Резултати истраживања партнерских односа младих у раној одраслој доби нуде изворна сазнања о бољем разумјевању динамике развоја партнерских односа, чиме се даје допринос унапређењу превентивног и савјетодавног рада с младим особама.

ЗАКЉУЧЉАК И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија сматра да је кандидаткиња Тања Валентић обавила истраживање у складу са пријављеном темом. У раду су систематизована шира теоријска и практична сазнања о предмету истраживања.

Истраживање је урађено на основу добро постављеног методолошког оквира и примјеном релевантних метода и инструмената, што је омогућило ваљану провјеру постављених хипотеза. Рад проширује општа сазнања о медијацији у социјалном раду, посебно у области партнерских сукоба. Резултати истраживања указује на потребу

превентивног социјалног рада чија је сврха изградња хармоничних партнерских односа, као предуслова за хармоничну брачну везу и очување породице.

Имајући у виду наведене чињенице и оцјене, Комисија Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука Универзитета у Бањој Луци

ПРЕДЛАЖЕ

да Тањи Валентић одобри јавну одбрану завршног рада на другом циклусу из области студија социјалног рада на тему *Конфликтни стилови у партнерским сукобима младих на подручју града Бањалуке с обзиром на пол партнера и трајање партнерског односа.*

Бања Лука, 05.12. 2017. године

КОМИСИЈА:

Проф. др Пејо Ђурашиновић, предсједник

мр Драшко Гајић, члан

Проф. др Јагода Петровић, члан

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
FACULTY OF POLITICAL SCIENCES

Број:08/1.1524/17

Датум: 27.11. 2017.

На основу члана 3. Правилника о поступку провјере оригиналности завршних радова студената на II и III циклусу студија Универзитета у Бањој Луци број 02/04-3.2688-4/17 од 28.09.2017. године издаје се

У В Ј Е Р Е Њ Е

Овим се потврђује да је мастер рад кандидаткиње **Тање Велентић** под називом „Конфликтни стилови у партнерским сукобима младих на подручју града Бањалуке с обзиром на пол партнера и трајање партнерских односа“ провјерен путем званичног софтвера за откривање плагијата дана 27. 11. 2017. године.

Шеф библиотеке

Жича Кузман

Продекан за научноистраживачки рад

ДОСТАВЉЕНО:

- Ментору
- А/А

УНИВЕРЗИТЕТУ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ПОДАЦИ О АУТОРУ ОДБРАЊЕНОГ МАСТЕР/МАГИСТАРСКОГ РАДА

Име и презиме аутора мастер/магистарског рада: Тања Валентић;

Датум, мјесто и држава рођења аутора: 07.11.1989. године, Бања Лука, Босна и Херцеговина;

Назив завршеног факултета/Академије аутора и година дипломирања: Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци, дана 31.05.2013. године;

Датум одбране завршног/дипломског рада аутора: 31.05.2013. године;

Наслов завршног/дипломског рада аутора: „Улога Центра за социјални рад у заштити младих са делинквентним понашањем“;

Академско звање коју је аутор стекао одбраном завршног/дипломског рада: Дипломирани социјални радник – 240 ECTS;

Академско звање које је аутор стекао одбраном мастер/магистарског рада: Магистар социјалног рада – 300 ECTS;

Назив факултета/Академије на коме је мастер/магистарски рад одбрањен: Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци;

Наслов мастер/магистарског рада и датум одбране: „Конфликтни стилови у партнерским сукобима младих на подручју града Бањалуке с обзиром на пол партнера и трајање партнерског односа“, датум одбране: 29.12.2017 године;

Научна област мастер/магистарског рада према CERIF шифрарнику: Друштвене промене, теорија социјалног рада (S 214);

Имена ментора и чланова комисије за одбрану мастер/магистарског рада:

1. Проф. др Пејо Ђурашиновић, предсједник Комисије;
2. Проф. др Јагода Петровић, члан-ментор;
3. Мр Драшко Гајић, члан;

У Бањој Луци, дана 16.01.2018. године;

Декан

Проф. др Здравко Злокапа

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ

Изјављујем да је

мастер/магистарски рад

Наслов рада

Наслов рада на енглеском језику

конфликтни типови и партнерски сукобина младих
на подручју града Бања Луке с обзиром на пол
партнера и трајање партнерског односа.
conflict styles in young people's in the
municipality of Banjaluka relationships
regarding partner's gender and duration of a relationship between partners.

- ☒ резултат сопственог истраживачког рада,
- ☒ да мастер/магистарски рад, у цјелини или у дијеловима, није био предложен за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- ☒ да су резултати коректно наведени и
- ☒ да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

У Бањој Луци 29.01.2018.

Потпис кандидата

Шања Вуленовић

Изјава којом се овлашћује ФПН факултет/ Академија умјетности
Универзитета у Бањој Луци да мастер/магистарски рад учини јавно доступним

Овлашћујем Факултет
умјетности
Бањка факултет/ Академију умјетности Универзитета у Бањој
Луци да мој мастер/магистарски рад, под насловом

Конфликтни аспекти мултикултурних односа на подручју града Бања Луке с обзиром на стално постојеће и трајање етничког односа.
који је моје ауторско дјело, учини јавно доступним.

Мастер/магистарски рад са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату, погодном за трајно архивирање.

Мој мастер/магистарски рад, похрањен у д и г и т а л н и р е п о з и т о р и ј у м Универзитета у Бањој Луци, могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (*Creative Commons*), за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство - некомерцијално
3. Ауторство - некомерцијално - без прераде
4. Ауторство - некомерцијално - дијелити под истим условима
5. Ауторство - без прераде
6. Ауторство - дијелити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

У Бањој Луци 29.01.2018.

Потпис кандидата

Марија Вукотић

Изјава о идентичности штампане и електронске верзије
мастер/магистарског рада

Име и презиме аутора Танжа Валенић
Наслов рада конфликтни аспекти у партнерским односима младих на подручју града Бања Луке с обзиром на њихов партнер и трајање партнерског односа
Ментор Проф. др Јасола Петровић

Изјављујем да је штампана верзија мог мастер/магистарског рада идентична електронској верзији коју сам предао/ла за дигитални репозиторијум Универзитета у Бањој Луци.

У Бањој Луци 29.01.2018.

Потпис кандидата

Танжа Валенић